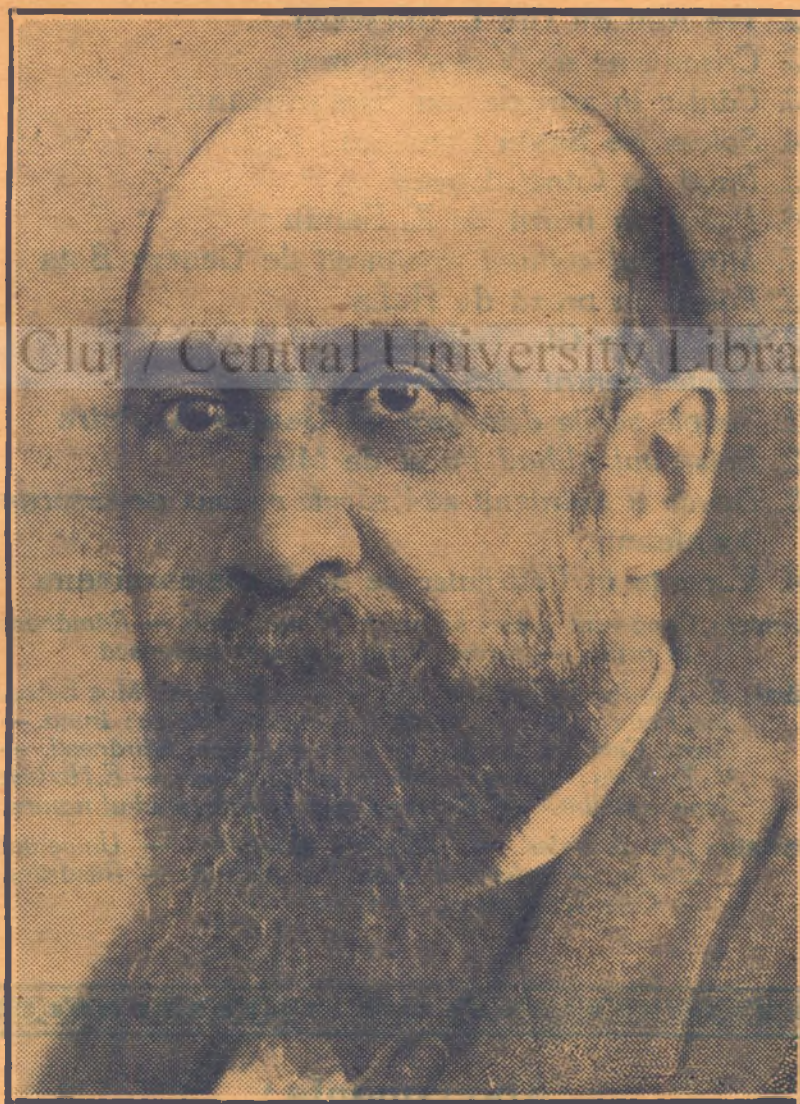

12. JAN 1928

Familia

N. IORGA

Seria II. Anul II. Oradea, August-Septembrie 1927. No. 8-9

* Apare odată pe lună *

sub conducerea unui comitet de redacție

Redactor : M. G. SAMARINEANU

Redacția : Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați să trimită câte un exemplar pe adresa redacției
Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 8-9 :

1. *Teatrul de Vest* de M. San-Marino
 2. *Vin Nou* de Gib I. Mihăescu
 3. *Crisanteme* de Victor Eftimiu
 3. *Cântec în zori* de Ion Samarineanu
 4. *Spleen* de Savin Constant
 5. *Rugă* de Const. Goran
 6. *Poeme în proză* de Z. Sandu
 7. *Ministerul culturii românești* de George Bota
 8. *Poeme în proză* de Hafiz
 9. *Florica* de Gh. Tulbure
 10. *Cântec pentru Liră* de D. Psatta
 11. *Simple schițe dela țară* de George A. Petre
 12. *Episcopul Mihail Pavel* de Misa
 13. *Dionis a îndrăznit să-l sărute pe Isus* de George Axinteanu
 14. *Vacanța în Cadrilater* de M. G. Samarineanu
- Cronici :** *Congresul presei latine.* — *Ritmul latin.* — *Rămânem în urmă.* — *Iarăși despre limba românească.*
- Cărți :** Z. Sandu : *Oglinda inimii.* — Gh. Brăescu : *Moș Belea,* Ion Foti : „*Vis și realitate*”. — Adrian Pascu : *Irena.* — Const. Cehan-Racoviță : *În cerdacul casei bătrânești.* — V. Teodoru : *Vlahula ; Ștefan Petică : Poeme.* — E. Hodoș : *Simeon Balint.* — F. Bettex : *Creștinismul și studiul naturii.*
- Reviste :** *Les Annales.* — *L'Europe Nouvelle.* — *Universul Literar.* — *Adevărul Literar și Artistic.* — *Răsăritul.* — *Cele Trei Crișuri.* — *Clipa.*

Abonamente :

Pe 1 an : 150 Lei ; pe 6 luni 90 Lei. — Pentru instituțiuni și autorități : 400 Lei pe an.
In străinătate : 400 Lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei :
Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

Teatrul de Vest

de M. SAN-MARINO.

O problemă veche pare a se rezolva astăzi. Lupta de cinci ani a intelectualilor din această regiune începe să dea rod. Teatrul de Vest se infiripă. Zi de zi vezi cum ia ființă, în ciuda tuturor greutăților cari se interpun. O energie potențiază acum această realizare; o hotărâre fermă activează, punând capăt tembelismului pertractant și duplicității.

Vom avea deci teatru românesc la Oradea, chiar anul acesta. Noi, cei cari am contribuit la aceasta, simțim o satisfacție deosebită. Văzând reparațiunile, cari se fac teatrului sub supravegherea unuia dintre noi, ne amintim de primele zile când cloceam proiectul în birourile sărăcicioase ale redacției ziarului „Vestul României.” Lucram din greu pentru susținerea acestei gazete și, munca, extrem de intensă, în loc să ne istovească, ne stimula energia. Ce de vise, ce de proiecte, în huruitul mașinelor! Aci, în această redacție, între două corecturi, s'a emis pentru prima dată ideea ridicării unui bust lui Josif Vulcan. Se făcuse proiectul și se și ceruse machete pictorului Kara Mihai, care ni le și prezentase.

Aci s'a desbătut pentru prima dată, primul proiect pentru înființarea trupei Teatrului de Vest. Ștefan Mărcuș, Gheorghe A. Petre, Gheorghe Bota și M. G. Samarineanu, ne-am frământat mult cu aducerea la îndeplinire a acestui proiect. Memoriul prezentat de noi Ministerului de Arte atunci, e mărturie a preocupărilor noastre. Fusesem bine primiți de dl. Ministru și asigurările cari ni s'au dat, credem că vor fi și realizate.

E o tradiție la noi însă. Tocmai când

ajungi la ultima treaptă, să te nărui. Intervin atâtea și atâția, cari îți dau brânci. Primii cari ni s'au pus de-a curmezișul, au fost conducătorii echipelor volante. Pierdeau astfel un teren fertil pentru „trebușoarele” lor și nu le convenea. Apoi avem aci la frontieră anumiți factori de cultură, cari, deși n'au nimic comun cu ea, pismuesc orice inițiativă a altora.

Și iată cum ideea emisă de noi pentru bustul lui Josif Vulcan, a fost realizată de alții. Iar acum, după atâția ani, se realizează și proiectul teatrului de Vest.

Se vede, că dl. Lapedatu s'a convins de rostul teatrului în acest punct expus al țării. A dat fondurile necesare. Nu era de ajuns însă, dacă nu găsea și omul. Și l-a găsit, în persoana d-lui Victor Eftimiu.

Primăria, care se lăsa atât de greu, azi s'a hotărât. Teatrul local a fost închiriat pentru 3 zile pe săptămână dlui Victor Eftimiu, directorul general al Operei și al Teatrului Național din Cluj. D-sa ne va trimite echipa completă a operei pentru două reprezentații pe săptămână. Intreg ansamblul, care va juca la Cluj, va veni să joace și la noi cu montări, cu rechizite, cu tot. Nu se pornește cu țârâita deci, ci cu toată măreția. Și ne vom impune. Vom cuceri.

Tot așa se va proceda și cu drama, care va da o reprezentație pe săptămână.

Ca început, soluția e bună. O considerăm însă ca o epocă de tranziție și sperăm că nu va întârzia ziua când Oradea își va avea trupa stabilă. Oradea e un oraș bogat și are toată posibilitatea ca să susțină o trupă permanentă proprie.

Numai să vrea!

Vin Nou

de Gib. I. Mihăescu

Zăpada căzuse toată dimineața înceată și lipicioasă. La prânz stătuse, iar după amiază un vânt căldicel și sberengăiat o prefăcea în băltoace murdare, ce se inmulțeau și se lăteau neconținut, gata să transforme toată piața cât era de mare, într'o mlaștină desăvârșită.

Orășelul dormita. Cu norii aceia atât de jos de-i atingeau toate coperișurile, parcă îl învăliseseră cu o mușama neagră. La ceasul acesta unicele vietăți cari se aflau în piață, erau: Cristache, vardistul cu No. 1 la gât, și o pereche de porci cari adulmecau petele de zăpadă, scormoneau ochiurile de apă cleioasă și grohăiau nemulțumiți. Orășelul — bogat în podgorii cu faimă — dormita, căci era a doua zi de Crăciun și cam dela data aceasta sfântă, vinul cel nou începea să fie bun de băut, pentru un adevărat podgorean. Până și cele trei cârciumi „Berării de primul rang” erau deșarte, cu toate că la ora asta de obicei forfoteau de mușterii. Școala primară fără transperante și fără nici o noimă, părea pustie de când lumea. La farmacia cu geamuri exagerat lăbărlate și pictate cu litere albe, un asistent tânăr, picotea pe o carte. Cafeneaua lui Bela, pitică la fel cu stăpănu său, avea obloanele trase: nu primea de sărbători. Spre cele patru puncte de zare, porneau patru străzi; sau mai adevărat veneau din zări să se verse în mlaștina pieței ca patru râuri de pustiu. Și deasupra întregii priveliști mohorâte și sterpe, se înălțau amenințătoare și sinistre ca două enorme figuri suprapuse de orb, cele două caturi ale primăriei; pe imensa fațadă doar două uși și patru ferestre...

Cristache, care dormita de asemeni încotoșmănat în șuba lui de oaie, pe bancă, lângă scara de piatră a monumentalului edificiu, își cuprinde capul tras de povara somnului, tocmai când e gata să-i cadă pe genunchi; tresare deodată speriat de țipete stridente. Mâna apucă autoritar capul scurtăturii groase de cauciuc, ce-i stă atârnată cu o curelușe pe după încheetură. Și ochii străpung văzduhul ca sulițele.

— Iar se părăuesc dancii! descoperi el o mică învălmășeală la îmbucătura drumului ce vine dela gară. Și tălpile cioboatelor greoaie se puseră automat să bată băltoacele, în goană mărunță spre restabilirea liniștei, acolo, unde mușama somnolenței generale fusese sfârticată.

Cei patru țigănuși păreau patru stegari întâlniți neașteptat pe câmpul de bătae și'n lipsă de alte ajutoare, hârjonindu-se eroic între dânsii, încerca fiecare să închine drapelul inamic cu o mână și să-l apere pe al său propriu cu o alta. Căci toți purtau placarde albe cu slove groase roșii, ținute în vârfuri de prăjini înalte, spre a fi văzute din cât mai multă depărtare.

Ivirea de Goliat a lui Cristache în vâlmășagul liliputan, avu de efect împrăștierea instantanee a războinicilor, ai căror dinți atât de albi, apărând în acelaș timp pe toate fețele lor albe în răs sonor, îl lămuriră pe gardist că n'a fost vorba de cât de o copilărească păcăleală.

La o apreciabilă distanță de dânsul, grupul se strânse, se potoli din fugă și înălțând cât mai sus cu puțință placardele cu litere strigătoare, începu să răcnească în cea mai deplină armonie, rar și sacadat:

— Aaaastă seaaară maaare baaal, în saloon la primăriiiiiie...

În „salon” la primărie marele bal a început. Cele două ferestre de sus și ușa cu balcon dintre ele aruncă trei lungi vâpăi tremurătoare în curmezișul pieței. Cu toate că e iarnă și ușile sunt închise Cristache aude fărămături de muzică, scoborându-se pe scări până afară la dânsul. El contemplă acum din negură grupurile de fete care urcă sprinten scara de piatră înfășurate în fișuri și'n strălucitoare piei de dobitoace. De sub blănurile grele, cad spre pământ spume de dantele, prin care piciorușele saltă ager pe trepte, parcă aruncate de arcuri, din pantofii înalți. Câteodată salută vre-o familie complectă, dela tatăl scund și rotund ca un dovleac până la al doisprezecelea vlăstar, cu pantaloni scurți și cu urechile acoperite de două clape, căzute din căciuliță: familia desigur nu-i răspunde căci nu-l vede în negură, Cristache nu lasă totuși mâna dela căciulă până nu numără patrusprezece și cu cea bătrână cincisprezece, căci e familia domnului ajutor de primar și ofițer el „părței țivile”.

Crisanteme*

de VICTOR EFTIMIU

Așteaptă-mă diseară la fereastră
Cu fața 'n mâini, cu fruntea visătoare...
Am să-ți aduc un braț de crisanteme,
Să 'mpodobim iubirea care moare...

Am să-ți aduc un braț de crisanteme...
Sunt flori târzii, sunt florile din urmă,
În viața lor, e moartea primăverii,
Cu viața lor iubirea ni se curmă...

Așteaptă-mă diseară la fereastră
Cu fața 'n mâini, cu ochi pierduți în vis;
Am să-ți aduc un braț de crisanteme
Și cel din urmă cântec ce ți-am cris.

* Din volumul „Oda limbii române”.

Tineri veseli, cei mai mulți cu șepci de licean pe ceafă, pentru ca smocul frizurei să fie vizibil sub corozorul cât o lopată, pătrund în grupuri sgomotoase mărâind cântece sau discutând aprins, bălțând vorbirea cu cuvinte străine, pocite. Din când în când se incrunță; sub globul intrării apare câte-un piriuriu, gătit spilcă în negru, cu mișcări stângace:

„A dracului calfă, ce s'o fi băgând printre boeri!“

Cristache a urmărit somnoros această forfotă de apariții, isvorând din adâncul nopții și poleindu-se deodată în reflexul sângeriu al globului. Cu ultimele grupuri s'a retras și el pe banca pitită de după râna scării mari de piatră... Dacă ar fi să-și prindă mintea cu aștia, apoi toată noaptea ar trebui să „circule“ de colo, până colo. Așa însă, până dis de dimineață, când s'or sătura de țopăit, el poate să se îngâne cu visul, în căldura molicică a bulean-drei căptușită cu lână lungă de oaie.

S'a așezat. Prin căscătura intrării se furișează neconținut de deasupra sunete armonioase. Acum, că mișcarea a încetăt pe scara de piatră, se aud perfect basul și toba mare, cu talgerele: instrumente pentru care Cristache are un deosebit respect. Celelalte se pierd în isbucnirile acestora. Ram, pam, pam, ram, pam, pam: Cristache dă înminunățit din cap... muzica lui paș' doi săraca! Ram, pam, pam. Ram, pam, pam. Deodată muzica s'a oprit: poate s'au închis ușile de sus. Dar nu, a fost o părere. Iată: ram, pam, pam, ram, pam, pam. Câte odată e atât de voinic sbucnetul metalic, că țopăe par'că și primăria atât de strașnic vibrează. Cristache cască satisfăcut. Apoi pornind de sub rădăcina nasului, își desface în compas arătătorul de degetul mare, plimbându-le pe mustața a oală. Cu sbucnirile și opririle ei muzicale primăria i se pare o uriașă armonică, pe care o mână nevăzută o îndeasă din întunericul nemărginit de deasupra, apoi o trage de căciula ascuțită în sus.

Când tace primăria, încep cele trei berării de primul rang, ce privesc chiorș la namila care le-a înghițit clienții. De geaba! Svonurile de lăute, la fiecare deschizătură de ușă par un bâzâit de muște, pe lângă armonica gigantică. I'auzi, a început din nou: Ram, pam, pam; Ram, pam, pam... Betele musculițe, le-a înghițit bârzăunul... Of, ce mai bas are 42: ram, pam, pam... Zbâng, zbâng, zbâng... și câtă mai tobă... of, Domne și zici să mai mori... Și Cristache ațipește pe nesimțite legănat de răcnele diminuate ale uriașei guri de alamă.

La cârciuma lui Axinte, ușa s'a dat cu putere în lături și o larmă sălbatecă de glasuri se sbate acolo într'un clocot înverșunat. Iar scandal! mormăe Cristache, neindurându-se să se ridice de pe bancă. Vai de biet gardist săracul, nu i-e dat și lui să aibe o zi de Crăciun cum se cade! Cristache a pus fluerul în gură. El știe că doi din camarazii săi sunt învoiți

Cântec în zori

de ION SAMARINEANU

*Amurgurile, amurgurile-au stins
In vatra asfințitului puzderia de jar,
Si-au plâns pe maluri umbre ingenunchiate.
Dar iată-acum, strălucitoare zorile răsar.*

*Ai vrea, copila mea, să-ți spun
Că florile 's îmbelșugate pe pământ
Și rād pitiți, în crengi de-arin
Lăstunii adunați de vânt?*

*Vin spulberați de soare fulgi ușori
Ce și-i au smuls aseră păpădii,
Căzând pe fața apelor adânci.
Cum cad mici amăgiri pe suflete pustii.*

*Și vezi, aș vrea să te alint azi tot așa
Cum am făcut atunci, când
In păru-ți raza lunii tremura
Și licăreau pe boltă stele lăcrămând.*

departe, la țară, iar cel din urmă, No. 4 face permanentă gardă pe strada domnului deputat, de unde are consemnul să nu se miște, chiar dacă ar lua foc tot orașul. Cu toate astea el ține amenințător țig-nalul între buze și așteaptă cu încordare să dea alarma. Dinnaintea cârciumei lui Axinte, în lumina searbădă a geamurilor murdare vede siluetele bețivilor agitându-se. Unul încearcă să se ridice pe un cal și după mari sfortări, ajutat de ceilalți, izbuteste. Atunci deodată larma se ogoaie și bețivii bat din palme ca la întruniri. Strigătele de ura și de bravo covârșesc armonia primăriei. Cristache rămâne inlemnit: Opozăția! geme el, frecându-se la ochi. Dar nu, nu; nu e nici măcar un vis urât. E opoziția în persoană, și a pornit călare, înconjurată de alai încoace spre bal, unde e și domnu' deputat și domnu' primar, și domnu' ajutor și domnu' ofițer al părții țivile... Ei bine, dar asta întrece ori ce margine! Să te pună pe lucru în sfânta zi de astăzi... Asta e o revoluție...

Rivoluția înaintează înceată și tumultoasă. Cristache cu țig-nalul în gură, cu o mână încordată pe cauciucul scurt și gros și cu cealaltă pipăindu-și revolverul în tașca de piele dela spate, aruncă priviri străpungătoare în negura prin care larma se apropie tot mai sgomotoasă și mai dârză. Aha, opozăția rade...

Iată-i cei dintâi au și intrat în lumină. Dar par'că-s tineri de tot: calfe de pe la tăbăcării, uce-nici, haimanale și se prăpădesc de răs. Ce dracu or avea... A, iată și pe călăreț... Dar ăsta e... a... păi e de-ai noștri: Nae Cazangiu măcelaru, aaa... păi nu e nimic... aici e altfel de plan...

Al dracului dom' Nae e beat mort . . . iar face vre-o șotie de-ale lui de beție . . .

Cristache rămâne în umbră . . . Gura lui, care a aruncat dintre buze șteagul cu șnur roșu, se strâmbă acum de răs. Știe el, cine mi-i dom' Nae; pregătește acum vre-o posnă . . . dar ce are a face? E de-ai noștri . . .

Sgomotoasa procesiune s'a oprit. Acum e toată scăldată în lumină. Și zarva e din ce în ce mai grozavă; strigăte, răsete, îndemnuri . . . Hai odată . . . să te vedem. Innainte . . . P'ff, laude . . .

Deodată calul se ridică în două picioare. Cazangiu îl lovește în șale cu potcoavele tocurilor și-l mână sgomotos: Di, hi . . . fire-a dracului de gloabă! Calul se învârtește pe loc; dar brațele voinice ale lui dom' Nae, strâng hășturile din ce în ce mai scurt. Calul s'a ridicat din nou în două picioare, sforăind cu înverșunare, apoi cele două copite dinnainte s'au lăsat pe a patra treaptă. Dar dom' Nae dă pinten cu spor. Acum calul își mută și picioarele din urmă pe treapta dintăi, apoi prinzând curaj începe să urce picior cu picior treaptă cu treaptă. Un ura formidabil răsună. Lăutarii cari au venit neștiuți cu gloata isbucnesc pe nebănuite într'un imn de triumf, iar dom' Nae Cazangiu, agită căciula chemând par'că vitejii după dânsul, așa cum Cristache văzuse în cartea feciorilor lui pe Avram Iancu. Calul câștigă rețuta treaptă cu treaptă, . . . Iată-l sus . . .

Lumea aplaudă, cântă, lăutarii se întrec, Cristache se prăpădește de răs. Il știe el bun de șotii pe dom' Nae, dar la una ca asta nu s'ar fi așteptat pentru nimic pe lume,

— „Măi, mare nășdrăvan . . .“

— Tăiască Nae Cazangiu! răsună un glas.

— Urrraaa . . . răspunde toată gloata și odată cu ea Cristache, care închină, nemărginit de încântat, din cap.

Mulțimea se îmbulzește acum pe scara de piatră, pentru a vedea pe Cazangiu străbătând vestibulul primăriei. Copitele răsună metalic pe ciment, trezind ecouri speriate pe după ușile închise cu cartoane strâmbe și prăfuite: Arhiva, Casieria, Secretarul . . . Potcoavele calului alunecă pe pardoseala lucioasă, dar potcoavele lui dom' Nae îi țin din scurt pântecul și calul nu poate să-și piardă echilibrul. În cele din urmă picioarele dinnainte ale dobitocului se înfig biruitoare pe prima treaptă a scării întortochiate de lemn, cu covor de dimie pe mijloc, care duce sus în sala balului.

Și calul începe să urce . . .

Mulțimea este acum în delir. Cristache se ține cu mâinile de burtă. Deasupra, cei din bal se împing clae în rampă și primesc cu aclamații, pe cel care, îndemnându-și calul, bătându-l încurajator pe grumaz, mângâindu-l pe frunte, îi alungă neliniștea, ce se lămurește tot mai mult în nechezăturile des-

Spleen

de SAVIN CONSTANT

*Mă simt închis ca într'o colivie
De sârme arcuite, colorate,
Când prin perdele vechi și deșirate
Privesc a toamnei grea monotonie.*

*Ași vrea să sbor spre-o zare aurie
Dar gândurile-au aripi rețezate;
Din cadrele în cue atârnat
Bunicii doar zâmbesc cu duioșie.*

*Orașul în miniaturi nervoase
Sub negurile serii reci, pletoase
Se șterge brusc în linii de estompă.*

*Și ploaia cu o funerară pompă
Pe giurgiuvelele ferestrii mele
Inșirue o salbă de mărgele.*

perate, în ochii holbați peste fire, în nările umflate, în spuma deasă ce-i înfloreste pe bot, de par'că ar ține un bulgăr de zăpadă în dinți. Dar Cazangiu e călăreț bun și ascensiunea a trecut acum de prima învârtitură a scării . . .

Mulțimea par'că a tăcut și urmărește atentă rezultatul. Numai Cristache este doldora de veselie. Cu figura lui răzătoare, cu glumele și chiar cu coatele, întetește pe vecini la haz; — apoi ochii ce-i ard ca de beție se alungă unul pe altul, cătând să întâlnească pe-ai domnului comisar, care s'a ivit în capul scării, trăgând cu greu un picior prins în mulțimea înghesuită. Cristache vrea să prindă surpriza înveselitoare pe chipul șefului și să schimbe cu el, o privire reciprocă de hazoasă admirație.

Dar chipul comisarului e mai teribil chiar decât al calului. Între buzele lui tremurătoare, șteagul pornește într'un vaet lung de disperare. Pe figura lui Cristache, a apărut numai decât atunci ca o proecție, înfățișarea severă a datoriei. Și șteagul lui, răspunde scurt și ascultător.

— Cristache, ce mi-ai făcut Cristache, nătărăule! se ia domnul comisar cu amândouă mâinile de chica neagră, creață, mare ca de poet.

Cristache, care se găsea tocmai printre cele dintăi rânduri ale curioșilor, din câteva salturi s'a oprit la coada calului, Comisarul, scoborât în grabă, a apucat de dârlogi.

— Pardon! Nu admit! protestează dom' Nae.

— Zăt . . .

Murmurul mulțimei intervine: Lasă-l domnule! Dă-i drumul! Jos cu el!

— Zăt, răcnește Cristache, agitând cauciucul.

Rugă

de CONST. GORAN

Tu mângâi orbii și pe cei înfrânți
Grădinile cu flori le investmâți . . .

Lumină din lumina Ta mi-ai dat
Și 'n desnădejde Tu m'ai mângâiat.

Ascult cum valurile mării cântă
Pe Tine valul Te binecuvântă . . .

Când fulgerele zarea o despică
Spre slava Ta privirea-mi se ridică.

Isvor de viață, mângâe-mi mereu
Aripa sufletului meu.

Când suferințele mă 'nvăluiesc
Să cânt mărirea Ta, să Te slăvesc . . .

Să cânt mărirea Ta mângâetoare
S'aud cântând cereștile isvoare . . .

Tu ești oriunde gândul meu străbate,
Tu singur știi
De unde curg furtuni și vijelii,
Luceterii din nopțile 'nstelate . . .

Tu ești oriunde. — Mângâe-mi mereu
Aripa sufletului meu.

Să cânt mărirea Ta mângâetoare.
S'aud cântând cereștile isvoare.

In ajutorul forței publice au mai sosit: ușierul primăriei, pompierul și lampagiul. Cuvenitul proces verbal se încheie în huet de mare, în ciripit de păsări, în muget de vite, în miorlăit de pisică îndrăgostită, întrerupt brusc de furioase lătrături de dulău răgușit. Un violent schimb de cuvinte se întetește deodată între cele două caturi. Dar domnu comisar, care a sfârșit ultimul colac al meșteșugitei sale iscălituri, dă neturburat sentința: La secție!

Dom' Nae, care ajutat de zeci de mâini, a isbutit în sfârșit să descalice, își încordează brațele. Prin brațe însă curge vin nou.

„Să nu mă atingi Cristache că . . .

— Zât, îi tae scurt Cristache, în vreme ce mâna se înfige nemiloasă în gulerul contravenientului . . .
„Un'te trezești aici?”

Domn' Nae încearcă o răsucire, dar brațul vânjos al lui Cristache dintr'o singură mișcare îl și repede în părete.

— Să nu cerci să ivadezi că te-a luat mama dracului!

In urma lor, ajutat de autorități, calul coboară cu greu treptele, iar ecourile nenumărate ale pustiiilor arhive, trezite din somn, răspund vehement, pe acelaș ton, strigătelor, injurăturilor, chirăiturilor, hui-duielilor mulțimei. Sub comanda celui mai bun amic al lui domn Nae, lăutarii au început un marș de mort.

Poeme în proză

de Z. SANDU.

Blând

își îndeamnă seara tăcerea încărcată de miresmele câmpiilor aprinse, de florile macilor gingași și ale răsurilor fragede. Tănuită în pâraiașul adormit sub stânca muntelui, își țese haină nouă din borangicul umbrelor subțiri și mătăsoase. Le strânge apoi, mulțumită în mâinile ei lungi și fine și, călcând hoțește, le flutură deasupra codrilor, ce-și freamătă dragostea pe costișe de munte, și deasupra mării, ce suspină adânc în urma soarelui ucis după dealuri. Imi pare o soartă vitregă, ce-și flutură fără milă beteala durerii deasupra miresei văduvite . . .

„Dar îi străpung penumbra mii de ace,
Sclipind lumini cu piatra de olmaz.
Și vâlul tainic cerul îl desface.
Și blând sărută luna marea pe obraz.” —

In grădinile spânzurate pe malurile mării, florile se trezesc și, în ochi cu roua fericirii, își cădelnițează miresmele de vrajă, șoptindu-și visuri și povești de duioasă dragoste . . .

Fermecat de taina înserării, mă fură credința, că numai pentru mine se împodobește cerul cu argintul stelelor tremurătoare; că numai pentru tămăduirea inimii mele își topește luna aurul înflorit în apele mării; că numai mie-mi cădelnițează florile aromele lor îmbătătoare ca vinurile tari; că numai pentru mine își freamătă codrii dragostea pe costișe . . .

Și'n clipele acestea ale înserării sfinte, când vrăjiți cresc mugurii nopții, simt cum bate mai puternic valul vieții în malurile inimii mele reinviate.

Simt cum tinerețea codrilor și frăgezimea valurilor, liniștea odihnitoare a zărilor și visurile florilor, simt cum toate se ridică în sufletul meu, ca fumul de tămâie din bisericuța strămoșilor.

Și strunele inimii mele tremură, pare-că le atinge o mână ușoară, gingașă ca mângâerile mamii . . . E sufletul mării, al codrilor, al florilor, al cerului cu luna și turmele de stele. El face să vibreze strunele inimii, desprinzându-i imnuri de slavă, prinos Celui ce-mi luminează cu dragoste cărările vieții și-mi împlânzește soarta dușmană . . .

Stăpâne a toate, mărire Ție!

Sufletele mari sunt mai presus de invidie, batjocură și nedreptate! Ar fi invulnerabile de nu le-ar atinge mila!

LA ROCHE-OUCAULD.

Ministerul culturii românești

de George Bota

Odată cu lărgirea hotarelor și cu întregirea neamului a crescut și sufletul poporului nostru. S'ar putea spune că prin comunitate de ideal și înainte de întregire, neamul românesc a avut același suflet. O privire mai de aproape a lucrurilor ne va dovedi că sufletul unui popor este în funcțiune de organizație și de putere politică. Cu cât un popor este stăpânul unui teritoriu mai mare, mai consolidat și este organizat într'un stat mai puternic, cu atât el se simte mai tare, se crede mai puternic, mai cu trecere în lume, mai influent, mai de respectat.

El îndrăznește mai mult, căci se simt în stare să îndrăznească. Se înțelege că în trecut, când popoarele nu se măsurau după mărimea lor, ci după

Dr. C. ANGELESCU
Ministrul Instrucțiunii

cât suflet aveau, au fost multe popoare mici cari s'au luat la întrecere cu popoare mai mari și le-au biruit. Dovadă poporul românesc. Azi însă mai mult ca în trecut, organizația politică a unui popor înseamnă mai mult, căci mai puternice sunt curentele de soluție socială.

La rândul lor indivizii, fiecare în parte, se simt mai puternici când se știu că au la spatele lor un popor puternic organizat pe un teritoriu cu granițe suficiente și asigurate. *Individul care are încredere în tăria neamului său, are mai multă încredere în sine.* Iată un adevăr psihologic dela care trebuie să pornim să influențăm asupra generațiilor viitoare și să formăm sufletul de mâine. Personalitatea individului nu este cu totul deslegată de a poporului său. Aceasta o condiționează pe aceea și credem că aici stă tot secretul educației naționale.

Iată pentru ce bine ca indivizii unui popor să cutreere întinsul pământului lor, să cunoască puterile materiale și morale ale neamului lor, căpătând astfel tot mai multă încredere în puterile acestui neam. Ași putea aduce numeroase exemple personal cunoscute de Români cari și-au schimbat cu desăvârșire sufletul lor, după ce au cunoscut bine întinderea teritorială și sufletească a României.

Dacă cunoașterea trecutului istoric a fost până acuma pivotul în jurul căruia se învârtea educația națională, azi avem nevoie de un *patriotism actual*, pe care nu ni-l poate da numai trecutul nostru ori cât de glorios ar fi el, ci cunoașterea forțelor actuale ale neamului. A fost fericită ideea dlui ministru Angelescu de a trimite la granițe elemente din centru și de a duce de aici elemente în vechea Românie. O organizare sistematică a acestui schimb ar deslega măcar în parte problema unificării sufletești.

„Unificare” — un cuvânt care mi se pare prea puțin potrivit. Căci sufletul unui popor nu poate fi niciodată unic pe toată întinderea. Am propune mai degrabă cuvântul „întărirea” sufletului românesc, căci tăria sufletească a unui popor e garanția cea mai mare a existenței sale.

Sunt însă încă multe burueni pe ogorul acesta și dacă nu le vom plivi cu un ceas mai de vreme toată „propaganda” este zadarnică. Trebuie să recunoaștem cu toții că pentru plivirea acestui ogor și pentru întărirea sufletului nostru, numai școala nouă, școala inspirată dela nevoile actuale ale poporului nostru, școala patriotismului actual este chemată să ne ajute.

Iată pentru ce problemele școlare vor trebui să treacă pe primul plan, căci dela priceperea cu care ele vor fi deslegate va depinde recolta unui suflet puternic românesc. Școala nouă, așa cum din fericire se evidențiază tot mai mult la noi, va avea în primul rând de plivit buruenile slăbiciunii noastre sufletești și cari sunt nenorocite urme ale unei școli învechite. Intrucât ne privește pe noi cei dela vestul țării cu bucurie vedem cum școala rupe zi de zi aceste burueni. Să le zicem pe numele lor ca să fim mai bine înțeleși: *mentalități*.

Avem aici o mentalitate ungurească, un fel de rugină a unor vremuri cari nu au fost ale noastre. Sub razele unei culturi streine, s'a străduit cultura românească și suntem fericiți că ea nu a putut fi înăbușită. Ne-au rămas însă urme pe care numai o puternică școală românească le poate șterge. Se poate observa câtă mulțumire simte un Român din școala maghiară îndată ce simte căldura școlii românești, îndată ce se îmbăiază în valurile sufletului

românesc. Din nenorocire însă sunt încă urme puternice cari nu vor putea fi șterse cu una cu două.

Alături de mentalitatea ungurească, tot ca urme lăsate de vremuri, este mentalitatea confesională. Cunoscut destul de bine confesionalismul de toate nuanțele și îmi dau seama de câtă otrăvă aruncă el printre frați. Ne-am obicinuit să nu ne atingem de această gîngășă chestiune, ca și când ne-ar fi teamă să operăm o rană din lașitate. Din fericire însă școala a început a stârpi văzînd cu ochii și această buruiiană. Învățători și preoți, ridicîndu-se mai presus de confesia lor, clădesc cu toată încrederea la temelie sufletului nou. Însăși credința strămoșească, chiagul puterii noastre, va câștiga tot mai mult prin stîrpirea unei burueni medievale. Țăranul cel din tîiu ne dă o mîna de ajutor, căci el a rămas de parte de toate hainele trecătoare și crede în Dumnezeuul strămoșilor săi. E trist că se mai găsesc strigoi cari să recheme vremuri urâte. Dar școala nouă va alunga și pe strigoi cu tot mirosul lor de mucegaiu. Azi preoți pătrunși de spiritul școlii celei noi, indiferent de confesie, sunt alături pentru întărirea sufletului. Vremea și școala va șterge și aceste urme.

Regionalismul ar fi și el o mentalitate nenorocită, atît timp cît el ar fi o cauză de învrăjbită între frați. Din nenorocire există un asemenea regionalism fie din vina unora, fie a altora. Îi simțim cu durere efectele și ne mîngîem numai cu nădejdea că ne găsim într-o clipă de răspîntie. Școala nouă și aici își spune ultimul cuvînt și dela ea se așteaptă deslegarea.

Ne oprim aici cu enumerarea buruenilor otrăvitoare de pe plaiurile noastre apusene. Am voit numai să se știe că rolul școlii nu mai poate fi îngădit numai în jaloanele unei programe analitice. Școala azi mai mult ca oricînd are nevoie de dascăli apostoli, cum bine accentua dl ministru Angelescu. „Școala nouă” rămîne o simplă expresie, fără învățători și profesori cu suflete noi.

Dascălul trebuie să se îmbrace el mai în tîiu în sufletul poporului românesc, să îmbrace azi mai mult ca oricînd haina românească, să-și împropăteze sufletul cu puteri românești și să pornească hotărît la luptă.

Ministerul instrucției ar fi prea puțin pentru aceste timpuri; ministerul culturii românești este o necesitate mai mare ca oricare alta. Cei ce au înțeles aceasta înseamnă că sunt pătrunși de marele rost al școlii de azi. Școală nouă, suflet nou; școală puternică, suflet puternic, sunt împerechieri de cuvinte de al căror înțeles trebuie să ne pătrundem. Armata culturii dublează pe cealaltă armată; una fără alta nu poate garanta tăria neamului nostru.

Literatura persană

POEME IN PROZĂ

de HAFIZ

Rugăciunea unui îndrăgostit

Frumusețea ta să nu înceteze să crească! . . .
 Obrazul tău cu fragede culori, ca și lăleaua,
 să nu înceteze să înveselească ochii mei . . .
 Viziunea dragostei tale, strălucitoare ca o stea,
 să fie veșnic scînteietoare în gândurile mele.
 Toate frumusețile să nu servească de cît
 frumuseții tale.
 Toți chiparoșii să se închine în fața corpului
 tău zvelt.
 Ochii cari refuză să se supună vrăjii tale, să
 verse sânge în loc de lacrimi.
 Privirea ta care știe să răpească toate inimile,
 să fie dotată cu toate farmecele. Să nu cunoască
 nici odihna, nici pacea, inima care și-ar
 pricinui vre-o durere.
 Buzele tale atît de dulci lui Hafiz, mai
 scumpe de cît sufletul lui, să nu cunoască nici odată
 sărutările nevrednice de ele.

Cetatea Dragostei

O, cetate a dragostei! Cetate minunată!
 Dulce lăcaș al grației. Indrăgostiților! . . .
 Iată de unde iubirea vă trimite salutul său!
 Niciodată ochii cerului nu s'au fixat pe femei
 mai frumoase.
 Nici odată pradă mai frumoasă n'a fost oferită săge-
 [ților vîntătorului! . . .
 Niciodată forme pămîntești n'au fost mai
 asemănătoare îngerilor! Dee Domnul ca
 niciodată pulberea să nu mânjească vestmintele
 lor!
 Dar tu, o, iubita mea, pentru ce alungi din fața ta
 un om atît de chinuit ca mine?
 Cîtă speranță aveam totuș pentru un sărut, pentru o
 îmbrățișare!
 Iubita mea, de oarece vinul este din cel mai bun
 rod, bea-l iute, folosește-te de timpul prielnic.
 Mai târziu . . . spune tu . . .
 Dar cine se poate bizui pe o altă primăvară?
 Iată că tovarășele lălelei și trandafirului sunt
 adunate în grădină.
 Fiecare invitat își umple cupa în cinstea celei ce iu-
 [bește . . .
 Dar eu, cum să desleg enigma inimei mele?
 Ce chin. Cît de dureros este acest mister!
 Toate firele părului meu sunt amestecate în pletele
 [unei copile zâmbitoare!
 Cît este de periculos să locuiești în cetatea dragostei!

Trad. de FLORI-SAM

Florica*

de Gh. Tulbure

A fost odată o pereche de oameni, cari aveau o fată frumoasă, minune mare. Dela o vreme femeia a murit, iar omul s'a însurat a doua-oară. Nevasta de a doua era însă foarte rea și se purta cu fata ei vitregă atât de fără milă, încât biata fată s'a văzut silită să-și părăsească casa tătânesău și să i-a lumea în cap.

Cum mergea ea pe drum, cu ochii 'n lacrimi, a ajuns la marginea unei păduri. Tocmai începea să se întunece. Fetița i-a fost frică să meargă mai departe și s'a așezat la marginea pădurii. Cum ședea și plângea de frică și de desnădejde, deodată o agrăiește cineva:

— De ce plângi, Florico, cu atâta amar? Și în fața ei vede doi oameni streini, ca doi moșnegi călători.

— Cum n'oi plânge și n'oi lăcrima, — răspunse fata — că sunt o biată orfană, fără mamă, și mașteră-mea m'a izgonit de acasă și acuma nu știu încotro s' apuc, iar acasă nu mai cutez să mă întorc de frica ei... Un plâns cu hohot îi curmă vorba.

— Nu mai plânge Florico, — zise unul din cei doi moșnegi, — cari nu erau decât Dumnezeu și Sân-Petru — vino cu noi, că nu ți-o părea rău. Aide fetițo!

Auzind acest grai părintesc s'a mai ogoit și s'a bucurat fata și a plecat cu cei doi călători necunoscuți. Când au ajuns în mijlocul pădurii deodată li-s'a arătat în față un palat minunat cu niște curți și grădini mari împărătești, frumoase ca în povești. Sân-Petru a bătut cu bățul în poartă. Într'o clipă poarta s'a deschis singură și au intrat toți trei. În fața intrării palatului, la scară, le-a ieșit înainte și i-a primit o femeie albă și frumoasă, ca o icoană din biserică. Era Maica Precista. Dar Florica nici vorbă să știe că cine era femeia, stăpâna palatului. Dupăce au dat binețe, Sân-Petru zise:

-- Suntem niște călători săraci. Ai bunătate și ne primește în gazdă noaptea asta. Și dacă cumva aveți nevoie de o slujnică bună și harnică, iată vă lăsăm pe Florica. E o fată orfană de mamă, pe care mașteră-sa a alungat-o de acasă.

Maica Precista a dat imediat poruncă slugilor ei să pregătească adăpost pentru călători, — făcându-se, că nu știe cu cine vorbește. Apoi pe Florica a pus-o poruncitoare și îngrijitoare peste toate odăile din palat. Intrând înăuntru, i-a dat o mulțime de chei și arătându-i palatul i-a spus, că în toate camerile poate umbla cât o vrea, numai într'una, în

cea mai din fundul coridorului, nu-i este iertat să calce, nici chiar să se uite prin gaura cheii. După aceea fata s'a culcat în camera ei și cum era nespuse de obosită, de cum și-a pus capul pe pernă a și adormit. Dimineața s'a sculat desdedimineată, s'a apucat de lucru și a curățit ca paharul toate odăile palatului. Așa azi, așa mâine. Au trecut zile, săptămâni și luni. Intro zi șarpele a mușcat-o de inimă. Când a ajuns la camera din urmă, ușa era tot încuiată. Fata și-a adus aminte de porunca stăpânei sale și s'a dat un pas înapoi. Totuși nu și-a putut călca pe inimă, și apropiindu-se din nou, s'a uitat pe gaura cheii. Inima începu să-i bată cu putere. Ce a văzut cu ochii, minune mare! Maica Precista își scâldea pruncul, pe Domnul Cristos, într'o prea frumoasă trocuță de aur. Deodată se deschide ușa și Maica Domnului se ivește pe neașteptate în fața Floricii și o întrebă cu glas de mânie:

— Ce ai văzut prin gaura cheii?

Florica răspunse speriată, că n'a văzut nimic. Atunci Maica Precistă, văzând, că i-a călcat porunca, s'a supărat pe fată, i-a împachetat hăinuțele, i-a dat plată o lăduță de lemn, foarte frumos lucrată și i-a spus: p'aci ți-e drumul! A ieșit biata fată din curte cu ochii scâlțați în lacrimi și a pornit-o în neștiire la drum prin pădure. Și cum mergea ea, tot mai tare și mai amar plângea de frică, că pădurea se făcea tot mai deasă și mai întunecoasă. Era așa de pustiu și de întuneric, de părea că se coborâseră pe pământ toate nopțile, câte au fost dela facerea lumii. Rătăcită prin codru biata fată se aștepta în tot minutul să-o înhațe vre-o jiganie urâtă. Deodată numai ce apare în fața ei un fecior de împărat, mândru și voinic, ca un brad.

— De ce plângi fetițo? — zise prințul, — căruia i-se făcu milă de fată și cum a văzut-o i-a căzut dragă. Cum spuneam, era frumoasă Florica, dar acum, câtă vreme stătuse la Maica Precistă, se făcuse și mai frumoasă.

— Cum n'oi plânge și nu m'oi amări, că sunt o biată orfană, care n'am pe nime în lume. Și acum, isgonită de toți, nu știu ce să mă fac și încotro s'apuc? — răspunse Florica suspinând cu amar.

— Nu mai plânge, copilă, că te duc cu mine. Și am să te iau de nevastă, că-mi ești tare dragă, și ai să fii mai fericită, de cum te-ai visat vreodată.

Și zicând acestea, feciorul a luat-o de mână și a urcat-o lângă sine pe cal, că — uitasesm să spun — era călare pe un cal alb, ca neaua. Și a plecat în goană ca vântul cu ea spre casă. Ajunși la palatele feciorului au îmbrăcat-o în haine scumpe

* Din volumul de povestiri „Când umbla Dumnezeu cu Sân-Petru pe pământ”, ce va apărea în curând.

Cântec pentru Liră

de D. PSATTA

Ochi vrăjiți de duhuri rele
Pe o noapță de păcat,
Stele mari strălucitoare
Dintr'un cer înstrăinat

Pentru ce mi-ați frânt nădejdea
Visului neprihănit,
Când v'am desmierdat atâta
Și atâta v'am iubit ?

Mi-ați fost singura comoară
Ochilor de catifea,
Singura lumină vie
Ce-a lucit în viața mea!

Pentru ce pustiu și singur,
Ca o floare pe-un mormânt,
Să'mi destram perla mahnirii
Și s'o cern în orice cânt ?!

Dar v'ați dus sădind în mine
Jarul caldelor priviri,
De-mi torc singur ca nebunii,
Firul tristelor gândiri!

Ochilor adânci și negri
Ca păcatele din noi,
Dar'ar Dumnezeu să plângăși
Cât am plâns eu după voi!

de mătasuri, apoi în scurtă vreme s'au cununat și au ținut ospăț mare, ca la o nuntă de împărat.

La anu, Florica a și dăruit feciorului de împărat un copilaș frumușel cu părul de aur. Mult s'a bucurat tată-său când și-a văzut odorul, dar nu mult le-a ținut bucuria. Când le era lumea mai dragă Dumnezeu trimise pe Săn-Petru la față, ca să o întrebe, încodată: ce a văzut atunci pe gaura cheii?

— N'am văzut nimic, — răspunse iarăși fata.

Atunci Săn-Petru i-a luat copilașul din leagănul verde de mătăasă, în care dormea și s'a dus cu el, că așa avea poruncă dela Dumnezeu. Florica nici n'a băgat de seamă cum a pierit, parecă i-se luase vederea.

Ziua următoare, când feciorul de împărat a găsit-o pe Florica fără copil în leagăn, s'a supărat. Dar neputând ști cum a pierit băiatul și pe ea neputându-o învinovăți, s'a mulțumit să-și deplângă copilul, dar Florichii nu i-a făcut nimic, mai ales, că-i era tare dragă. Și au trăit mai departe în desmierdări și'n voie bună, până când, la anu, Florica a mai născut un băiețel, tot cu păr de aur. Mare a fost bucuria feciorului de împărat, că s'a văzut iarăși tată. Dar nu mult i-a ținut nici asta, pentrucă și cu băiatul acesta au păjit-o la fel ca și cu cel dintâi. Săn-Petru iarăși a venit la leagăn și i-l-a luat dinaintea ochilor.

Florica, nevoind să spună taina cu copilul, feciorul de împărat s'a supărat acum foc și s'a aprins de mânie mare. A luat-o pe Florica la întrebări, a descusut-o în tot felul, dar ea nu voia să spună adevărul. Atunci a luat-o și a închis-o în temniță, ca pe o ticăloasă. După aceea a adunat pe sfetnicii țării la palat și i-a întrebat: ce să facă cu Florica, nevastă-sa? Unul zicea s'o ucidă, altul s'o țină închisă în temniță pe viață, iar alții își dădeau părerea să fie pedepsită și chinuită în fel și chip, că tot are să spună adevărul. Atunci un călugăr bătrân, care se afla și el în sfatul țării, zise:

Să nu o pedepsim noi, oamenii. Dacă-i vinovată o va pedepsi Dumnezeu. Să o aruncați mai bine în ograda leilor și a fiarelor sălbatice. Dacă va fi vinovată, o vor mânca fiarele, iar dacă nu, va scăpa de moarte.

Călugărul nu era, decât Săn-Petru, pe care D-zeu îl trimisese acum să scape pe Florica cu viață.

Așa au și făcut. Au primit sfatul călugărului, au scos-o pe Florica din temniță și, ducându-o cu panduri prin o poartă grea de fier, au împins-o în ograda cu fiare sălbatice. Atunci feciorului de împărat i-s'a făcut milă de ea și răzimându-se de poartă a început să plângă cu hohot. Dar mare i-a fost mirarea, când, uitându-se printre zăbrele, a văzut, că fiarele — în loc să se repeadă asupra ei — îi fac Florichii drum printre ele, iar unele se apropiu, gudurându-se de ea și-i lingeau mâna și picioarele.

Cum stătea așa în mijlocul sălbătăciunilor, deodată aude un glas de femeie, care o chema pe nume. Uitându-se într'acolo, pe cine vede în fața ei? Pe Maica Precista cu cei doi copilași ai ei în brațe. O clipă a îmărmurit de bucurie și de spaimă. Apoi a alergat repede spre ea și s'a aruncat în genunchi înaintea Maicei Domnului, rugându-se s'o ierte, că nu i-a ascultat porunca.

— Te iert de astădată — răspunse Maica Precistă — și-ți dau copilașii îndărăt. Dar dacă vei mai greși să știi, că atunci te-oi pedepsi și mai aspru și nu ți-i mai vedea pruncuții. Că eu sunt Maica Domnului...

Uimită de cele ce auzea, Florica era gata să se arunce din nou în genunchi, ca să-i mulțamească. Dar Maica Sfântă se făcuse nevăzută.

Atunci Florica și-a luat copilașii în brațe și a plecat cu ei spre poartă, unde stătea bărbatul ei. Văzându-o că se apropie, feciorul de împărat a alergat înaintea ei și cu inima plină de bucurie a luat-o în brațe și s'a rugat de iertare, sărutându-o când pe ea, când pe copii, cu ochii înlăcrimați de părere de bine.

Așa a ajuns Florica cea mai frumoasă și mai fericită împărăteasă din lume.

Băile Sova

Simple schițe dela țară

de George A. Petre.

SATUL

Aceasta e cetatea din trista epopee,
In care-au stat pe vremuri strămoșii în bordeie;
Pe-aceia zac sub brazde străbune oseminte
Ce se păstrează'n țărână ca niște moaște sfinte;
Pe-aceia răsăriră de sub pârjol păgân
Strămoșii mei cu trupuri vânjoase de român;
Aicea se născură părinții mei din trudă
Infășurați în scutec bogat de iarbă crudă;
I-au fermecat în codru cu doine vechi haiducii
Și-au învățat din fluer cu mierlele și cucii;
Cu brațele pe coarne scobeau adânc ogorul
Și-și semănau credința ca să le crească sporul;
Pe lanurile verii cu holde până'n brâu
Se 'ncovoiau din șale ca spicele de grâu;
In toamne umezite de ceață și de bură
Iși descărcau porumbul grămezi în bătătură
Și iarna, în cocioabe cu țurțuri la ferești
Sorbeau din ploscă viață și basme românești . . .
Pe-aici crescui odată și eu, cu Feți și Zâne,
Visând să gătui Smeul din basmele bătrâne . . .

BISERICA

Era o altă lume pe vremea când spun eu . . .
Deaceia mi se frânge acum genunchiul greu
Când mă privește Sfântul cu ochii lacrimați,
Cu buzele crăpate și-obrajii afumați.
El știe de pe vremuri, că gândul meu curat
Se înălța în slavă ca fumul pe 'nserat;
Sub ochii lui îmi zise bunica prima dată
Să spun la oameni Crezul cu limba răspicată:
Făceam întâi o cruce, cu mâna tremurândă, —
Și mă privea din cadră un sfânt cu fața blândă . . .
E, mare, mult de-atuncea și mult m'oiu fi schimbat
De mă privește Sfântul așa de întristat! . . .

ȘCOALA

Mă văd: cămașă albă cu floare de arnici,
Opinci nouțe, luate din târg, cu ciucuri mici,
Și-o traistă cu tăbliță și cu abecedar
Cu care la nevoe izbeam în câini amar.
In colțu-acela stat-am îngenunchiat pe nuci
Cu micul meu tovarăși de lupte cu haiduci;
Acolo e catedra sub care m'ascundeam
Când îmi trecea ghiozdanul ca piatra prin vre-un geam;
Aceasta este soba de care m'au legat
Când ne jucam de-a smeul cu fata de 'mpărat,
Și tot aici e banca din care, strâns de frică,
M'apropiam de tablă cu inima mai mică
Decât o cifră neagră din tabla înmulțirii
Ce s'ascundea adesea în cutele gândirii . . .
O, dascăle, trecutul nu-i literă de carte
Și ochiul amintirii te vede până la moarte!

CÂMPIA

Pe-aici am fost pe vremuri un mânz de herghelie,
Cutreerând buestru în larguri de câmpie;
Mi-am înălțat ființa cu ciocârlii în sbor,
M'am fugărit cu șoareci pe brazda de ogor,
M'am strecurat cu puii de prepeliți prin grâne
Și-am stat cu liliecii sub cumpeni de fântâne,
M'am întrecut pe miriști cu fluturii de vară
Și-am bâzâit cu roiuri de cărăbuși spre seară;
M'am prefăcut în șarpe și m'am încolăcit
Pe trupuri de fecioară eșite la plivit;
M'am războit departe cu câinii dela stână
Și-am rătăcit cu fata ciobanului de mână . . .
Acum aceleași lanuri se leagănă domoale,
Iar turmele sătule coboară 'n șir la vale,
Dar eu aștept zadarnic copilul să revie:
El a rămas de-apururi o umbră pe câmpie . . .

CIMITIRUL

Pe poarta asta veche — e multșor de-atunci —
M'aduse într'o vară prietenul din lunci.
Doarnea ușor, cu fața ca o gutue'n pâng,
In lada îmbrăcată cu chimbrică din târg.
Eu l-am strigat tot drumul, și lumea l-a strigat,
Dar a intrat aicea și nu s'a deșteptat.
Era o groapă mare, toți sau oprit la semn
Și l-au lăsat pe funii ca pe un trunchi de lemn.
Mi-au dat s'arunc un bulgăr, și-a răsunat atunci
De mi-a părut că țipă prietenul din lunci.
L-am așteptat o vară pe câmp și prin zăvoi
Pe unde dam târcoale odată amândoi
Și n'a venit. Dar mama mi-a spus cu vorbă lină
Că s'a făcut un inger cu aripi de lumină . . .
De-atunci mai intru astăzi pe poarta asta veche
Și bulgărul acela îmi cade în ureche . . .

DRUMUL

Vezi drumul? Trece 'n goană ca șarpele viclean.
Te prinde fără veste, te duce an cu an.
Pornești pe el cu doruri, cu gândul înflorit,
Șt el târziu te 'ntoarce pustiu și gârbovit.
Vezi drumul? Vine fulger și trece ușurel,
Iar tu-l privești și-ți vine să fugi și tu cu el.
Așa am stat odată și l-am privit năuc
Și n'am simțit cum pașii mi-alunecă, mă duc.
Biserica din urmă 'mi făcea din cruce semne
Și clopotul din turlă striga și el pesemne.
Dar drumul înainte îmi arăta palate
Și eu treceam în larguri prin locuri neumbrate.
Departe, tot departe svâcneau luciri de soare
Și ținta mea — lumină de dincolo de zare.
Eram pe-atuncea iute ca gușterul la-amiază,
Dar . . . pasul se înmoaie și fruntea se brăzdează . . .
Pe-aceia iese drumul și fuge ușurel,
Nu-l mai privi acuma, căci mâine ești pe el! . . .

Episcopul Mihail Pavel

de Misa

În ziua de 6 Septembrie s'au împlinit una sută de ani dela nașterea episcopului Mihail Pavel și douăzeci și cinci ani dela moartea lui. Românismul din aceste părți a ținut să comemoreze această dată și să fixeze o placă de marmoră pe frontispiciul frumoasei biserici din Recea ca semn de pioasă recunoștință pentru ceea ce episcopul Pavel a făcut pentru el.

Născut la 6 Septembrie 1827 în comuna Recea din județul Sătmar, din părinți nobili cu blazoane vechi, dar iobagi — cum ne spune dl dr. C. Pavel, — își face studiile la Baia-Mare, Satu-Mare, și Cașovia, iar teologia la Ungvár și Viena. În 1852 e numit preot, pe urmă vicar al Maramureșului și deputat. La 26 Februarie 1873 este sfințit ca episcop al Gherlei, în urma alegerii lui Vancea ca mitropolit

Mihail Pavel

al Blajului în 1872. După 7 ani de păstorire, în 1879 trece în scaunul episcopesc al Orăzii. Aci găsisse un frumos teren de activitate. Înaintașii săi îi lăsaseră o frumoasă moștenire! N'a risipit-o ca fiul din scriptură ci a sporit-o spre binele neamului.

Era modest și la vorbă și la port. Umbla sărăcăcios îmbrăcat, cu o pălărie de pae pe cap, de câțiva cruceri. Vorba îi era scurtă. Într'o ședință, în care se discutase chestiuni importante, participanții, degresând, furați de vorbărie, Mihail Pavel le-a tăiat-o scurt, retrăgându-se: „Vă las pe voi să discutați, eu mă duc să lucrez.”

Figura aceasta modestă era însă una dintre cele mai proeminente ale cărții românești și culturii naționale din Ardeal, în secolul al XIX. De viața și

opera lui Mihail Pavel se leagă scăparea și existența școlilor din Beiuș, și dezvoltarea lor de mai târziu. El a știut să deçoace socotelile celui mai negru regim. Și ne amintim de o declarație a lui Tisza, primministru pe atunci, făcută într'un cerc de cunoscuți: „Nu mă neliniștește atât acțiunea partidului național român, cât mă neliniștește persoana modestului popă valah, care poartă pălărie de pae. Pe când partidul face veșnic proiecte, fără a le aduce la îndeplinire, popa Mihail Pavel, tace și face.”

Venit în Oradea și-a dat seama, că românismul de aci nu poate duce lupta pe alte căi decât prin cultură. A stimulat mișcarea culturală și a și clădit o aripă nouă la liceul din Beiuș, fondat de Samuil Vulcan, pentruca tineretul român să-și poată face studiile.

O campanie de presă pornită în „Tribuna” dela Sibiu de un corespondent din Oradea (dr D. Lascu, dacă nu ne'nșeală memoria) i-a subliniat neajunsul, că preoții își pierd din avântul național și că mulți au început să vorbească și în familie chiar, limba maghiară. L-a chemat pe corespondent și i-a spus:

— De ce te grăbești, tinere. Nici eu, nici tu nu vom îndrepta acest rău. Numai femeia. Ai puțină răbdare.

N'a trecut mult și a și înființat școala și internatul român de fete din Beiuș, unde a dat ordin să fie primite românce, fără diferență de confesiune. Și femeia și-a îndeplinit rolul cu succes.

Episcopul unit Mihail Pavel nu s'a oprit nici când la frecșurile confesionale. Pentru el românul era român, fie ortodox, fie unit. Și românismul primă. Un caz: Protopopul ortodox Domocos din Bratca era elev. La un examen asista și Mihail Pavel. După răspunsurile date, se vedea că elevul este eminent:

— Are stipendiu dela noi acest elev? întrebă episcopul.

— Nu, fiindcă e ortodox.

— E român? Să-i se dea. Și elevul ortodox Domocoș a avut stipendiu și a putut să-și urmeze studiile.

Comemorând acuma această figură măreață, ținem să subliniem exempelele de mai sus. Poate vor servi și astăzi.

Dionis a îndrăznit să-l sărute pe Isus^{*)}

de George Axinteanu

. . . Dincolo de orașul de piatră, soarele se săruta cu primăvara, în văzul tuturor, pe drumul lung, îmbăcsit de praf de aur, drum lung de amurg, de pe ale cărui margini, palmierii de sânge, mulți, foarte mulți la număr, își plecau ramurile pe fruntea de bronz aprins a soarelui și pe săniile de trandafir ai primăverei.

. . . În hruba unei cârciumi, din alt oraș, mai banal ca cel de piatră, oraș cu nume românesc, clădit pe malul de lut galben al brațului Borcea, braț rupt din trupul Dunării, Ioan Tudor ședea călare pe un butoi, plin cu vin roșu și, cu o carte groasă în mână, se pregătea să citească.

Ioan Tudor avea acum numai patrusprezece ani. Se angajase băiat de prăvălie. Avea gând să se facă negustor. Un lucru însă îl strica. Un lucru destul de grav pentru el, care intenționa să fie în viață vânzător de țuică și de vin. Ioan Tudor, în loc să servească mușterii, în cârciumă, el se refugia în hrubă, și citea liniștit, ceiace găsea asvârlit prin prăvălie și prin gunoaie: cărți vechi, jurnale rupte, afișe etc.

De data asta, găsise o carte mare. Cartea avea scoarțele roșii și foi multe. Ioan Tudor l'a luat și pe Mihail în beci. Și nchipuia el că trebuie să aibă lucruri frumoase cartea asta; povești, care să-l încante și pe Mihail ca pe el.

(Pe prietenul și fratele său de mizerii Mihail, care ședea acum la picioarele lui, ascultându-l cu ochii duși ca într'un vis). Ioan Tudor începuse să citească, cu glasul tare și sufletul lui blând i se înfiorase de povestire, ca un pui de privighetoare, pe care îl mângâie prin fulgi, o frântură de vânt.

— „Cum ziseși că-i titlul poveștii Ioane? întreabă Mihail, la un moment dat.

— „Dionis a îndrăznit să-l sărute pe Isus“ — răspunse Ioan Tudor. — Apoi copilul citi mai departe.

* * *

. . . Din palme și din tălpi îi picurau stropi de sânge negru și totuși Isus nu murise.

La rădăcina crucei lui, cu frunțile aplecate în țărână plângeau cele două femei întristate. Maria mamă în doliu și Magdalena, tânăra cu tristețea înfiptă adânc în inimă.

Dintr'o grădină de măslini, doi copii, Dionis al văduvei bolnavă de lepră și sora lui, se îndreptau atunci, cu pași mărunți și capetele în jos, spre crucea Domnului. Copiii erau îmbrăcați în sdrențe, roșii de mizerie: chipuri mici de ceară, sărutate crud de

două șiruri de lacrimi. Femeile nu observară apropierea lor, dar tâlharul din dreapta Mântuitorului, se mișcă și se uită la ei blajin!

— Omule, făcu Dionis, aruncându-și ochii la el, pe mama a omorât-o cu pietre, pentru că s'a rugat Domnului Isus s'o vindece de lepră.

În grădina de măslini, un înger alb ne-a spus că numai el poate să ne dea pe mama înapoi. Cum trebuie să facem omule? Cum trebuie să facem? Și copilul, care îi vorbise tâlharului, se apropie de crucea lui. Omul legat cu ștreanguri groase de cruce îngână cu glasul înecat în gât:

— „Roagă-te micule, Roagă-te!“ Dionis privi atunci lung pe Cristos. În grădina sufletului său, un vânt de spaimă începu să stârnească praful fricei, depe cărările mici, pe care mergeau câteodată păsările cenușii, și pe marginile cărora erau sădiți crini mulți, crinii nevinovăției. Fără să vrea, copilul pipăi, cu teamă, picioarele Domnului și deodată tresări. — „Omule! Vai, omule! Mântuitorul e mort. A înghețat.“ Tâlharul însă, nu-i mai răspunse. De atâta chin și omul ăsta, cu sufletul negru, care omorâse atâția semeni de ai lui, acum i se sfârșise puterile. Leșinase. Dionis cu ochii de cer, îndemnat de ciripirile uneia din păsărelele cenușii, care se pitulase pe crenguța crinului cel mare din suflet, se ridică pe scara de lemn ce o uitase Judeii la rădăcina crucei, să vadă dacă într'adevăr Domnul a murit. — Ajunse aproape cu bărbia de fruntea lui Isus. Fetita rămase jos, cu ochii speriați; două puncte de întuneric asvârlite în pieptul fratelui și cu inima strânsă de răcoarea spaimei instinctive.

Bustul lui N. BOGDAN inaugurat luna aceasta la Vașcău.

*) Din volumul ce va apare.

Dionis, care rămăsese ca un bloc mic de piatră albă, lângă fruntea încoronată cu spini, mișcă din buze și din colțul genelor lui, se ivă stropi de rouă sărată.

— „Sărmanul Domn, cum L'au strivit păgânii!

Fără să-și dea seama el, din îndemnul pasărei cenușii apucă chipul lui Isus cu amândouă mâinile și . . . privighetoarea a fugit depe crinul cel mare. Ea a sburat pe fruntea trandafirului, cu flori roșii, care era sădit tocmai în fundul grădinei, din sufletul lui Dionis. De acolo pasărea cenușie a început să ciripească . . . să cânte în triluri majestuoase . . . să poruncească puternic, apoi din ce în ce mai stins . . . mai melodios. Dionis a ascultat glasul conștiinței, trilurile și porunca sfântă a privighetorii. — El și-a apropiat încet buzele mici de ochii închiși ai lui Cristos, care mai erau încă însoțiți de două lacrimi reci. Într-o clipă ce n'a picurat în vreme, sărutul sfânt se săvârși.

Lacrimile amare ale Domnului se prelungiră pe buzele copilului. Pleoapele de plumb se deschiseră și două globurile albastre strecurară duios, în pieptul de ființă mică, un fior. Apoi un glas adânc se auzi.

— „Cine te-a trimis aici, copilul meu“?

Dionis tresări înfiorat de spaimă, dar căutarea blândă, privirea dumnezeiască a lui Cristos îi împuțneră curajul. El se uită la sora de jos, care vorbea acum cu sfânta Maria și o întrebă cu ochii și gândul:

— Cine oare ne-a trimis pe noi aici? A, da, îngerul alb.“ Și întorcându-și privirea către Mântuitor, slomni încet:

— Ingerul alb. El ne-a spus să venim aici.

Mama e moartă. Noi nu mai avem pe nimeni în lume. De aceea te rugăm Doamne, ia-ne și pe noi în cer, sau dă-ne iar pe mama!“

— „Mama ta nu e moartă, floarea pământului.

Ea doarme. Du-te acasă și sărut-o cu buzele tale sfinte, cu care ai ucis moartea din ochii mei. Sărut-o copilul meu cu gura ta neprihănită cu care ai strivit sărutul de venin al ludei de pe al meu obraz și atunci mama ta se va scula.“

— „Cum Doamne, mama trăește?“

— Da puiul meu, trăește.“

— „O, Doamne, Dumnezeuule.

Și copilul după ce mai sărută odată fruntea înțepată de spini, se dădu jos de pe scară, luă surioara de mână și fugi într'un suflet acasă. — Mântuitorul își ridică ochii către cer și se sforță din toate puterile să strige:

— Taaată! taată! tată! Mor fericit. În urma mea a început să încolțească sămânța Mântuirii“ . . .

* * *

După trei zile.

Zorile se jucau în curtea cetății de zare, împrejmuită cu grilajuri de fier înroșit în foc, ca niște îngeri cu părul murdărit de aur și îmbrăcați în haine multicolore.

Într-o casă mică, de piatră, dela marginea orașului, cu nume rupt din biblie, Dionis și sora lui ședeau lângă mama care era întinsă pe o masă de lemn. În capul băiatului se învârteau cuvintele Domnului:

— „Sărută pe mama ta cu buzele tale . . .

Și tot nutrindu-se așa cu gândul, ființa cu chipul supt de nesomn, se apropie de mama rece și țeapănă, o apucă încet de vesmânt și strigă:

— „Mamă, mamă, scoală mamă că e ziuă.“

Dar corpul de ghiață nu auzea nimic.

Dealtfel, cum ar fi putut înțelege cuvinte omenesti, un trup în ale cărui vine sângele încetase de a mai curge. Atunci Dionis își apropie încet buzele de ochii ei și îi sărută de trei ori. Apoi îngână iarăși:

— „Haide, mamă! scoală odată că ne este frică.“

Femeea începu să se încălzească. Inima își reluă viața, iar sângele se desgheță și începu să fugă, cu energie, prin vinele groase. — Atunci pleoapele se deschiseră încet, încet. În sfârșit, mama se ridică din somnul morței și își luă copiii la piept.

— „Mamă . . . mamă, ce mult ai mai dormit“

isbucni Dionis și sora lui fericiți. Dar femeea de bucurie nu mai putu să le vorbească. Ea plângea și își săruta copiii . . .

O lumină de argint, lumină fugită dintr'un mormânt descoperit de îngerul alb, înfășură în acest timp pe câte și trei . . .

Și afară pe covorul de mătase, cânta primăvara în brațele soarelui un imn de viață: — „Invierea . . .“

* * *

. . . Nu sfârșise bine de citit, când Ioan Tudor se pomeni că cineva îl lovia, cu pumni grei, după ceafă.

— „Iar v'ați ascuns aici potăilor? Stați voi că vă arat eu? Paști . . . Dumnezei . . . Cristoși!“

Și cârciumarul, stăpânul copiilor, care îi găsisse în hrubă, îi scoase afară pe scara de pământ a beciului, în injurături urâte și în ghionturi grele.

A doua zi, Ioan Tudor cu cartea groasă, cu scoarțele roșii, ținută la sân și cu durerea ghionturilor pe el, rătăcia împreună cu Mihail, în căutarea altui stăpân. — Dar Mihail îi zise:

— „Măi frate Ioane, prea fuse frumoasă povestea aia. Hai colo mă, pe malul Borcei, lângă magaziiile hamalilor, s'o mai citești odată“ Și lasă că stăpân și mâncare vom găsi noi.“

— „Dacă vrei tu, haide, îngână Ioan Tudor stîns.

Și copiii se îndreptară spre magaziiile portului Călărași.

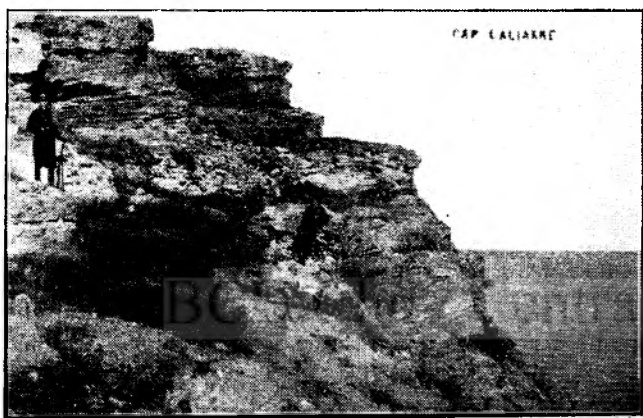
Vacanța în Cadrilater

de M. G. Samarineanu

Ecrene

Căldura? Dacă vrei. Eu am altă părere. Nu căldura, ci acel instinct atavic de nomadism, ne îmboldește de cum înfloresc caisii și nu ne găsim astâmpăr pe loc. Vacanța a fost creată tocmai pentru satisfacerea acestui imbold. Înramată apoi cu auritul chenar al modei a dat brânci viligiaturii care a luat avântul de azi.

Suntem dușmanii vacanței cu viligeaturile ei? Nu. Din contră. În aceste vremuri de pripeală când cunoștințele geografice rămân fixate doar în manuale și când abia găsim răgaz să ne aruncăm privirea pe hărți, deplasările de vacanță cu viligeaturile la modă sau ba, le găsim necesare.

Capul Caliacra

Câți cetățeni cunosc țara din cursurile de geografie de pe băncile școlii? Puțini, foarte puțini. Iată de ce nu ne-a mirat de loc nouitatea pe care ne-o dase o gazetă locală, că Scrobiștea, unde și-a petrecut ultimele zile defunctul Rege Ferdinand, se găsește în Bulgaria.

Ei bine, viligeaturile vacanței cu moda și cu întreg bagajul de snobism cari pun în mișcare atâtea mii de familii, inconștient complectează ceea ce școala a neglijat — cunoștințele geografiei țării.

Avem o țară dintre cele mai frumoase și mai bogate. E banal s'o spunem. S'a scris de mii de ori. Riscăm banalul deci și repetăm. Avem o țară frumoasă și e nevoie ca toți s'o cunoaștem, să-i apreciem frumusețile — bogățiile i le-au apreciat cei cari le-au comercializat — și s'o iubim.

Nu vorbim și nu ne plângem de dragostea de țară atât de demagogic speculată de politicieni. Vorbim de acea dragoste adâncă, dezinteresată, care-ți cimentează mândria de a fi fiul ei.

Ei bine, această dragoste nu ți-o poate da nici manualul, nici harta, nici intuiția. Trebuie s'o simți.

Și n'o poți simți dacă nu cunoști țara, dacă n'o colinzi dela un hotar la celalt. Măreția munților cu pădurile lor seculare, farmecul râurilor cu mormurul lor încântător, vastul întinselor câmpii cu legănarea în vânt și scăldarea în soare a holdelor, și ultravioletul luminii de soare pe odihnitoarele noastre țărături de mare, trebuie văzute ca să le poți aprecia.

Vizitând acel cuib de artă naturală care-l formează băile Herculane, acea proeminență vrăjită pe care o formează Sovata, acel defileu încântător al Tușnadului, Călimăneștii, minunea Porților de fier, Valea Prahovei cu Sinaia, perla Carpatilor, liniștea mănăstirilor poetic plăstate în cele mai pitorești pozițiuni, Slănicul și celelalte stațiuni climaterice și balneare, zâmbești când auzi elogiile aduse de snobii maniaci ai simlarelor stațiuni din străinătate.

* * *

Avem ținuturi răpitoare în țară. Cea ce ne lipsește e spiritul de a le pune în valoare. Vorbesc de spiritul de a le pune în valoare și nici de cum de cel al speculei pe care-l avem într'o exasperantă măsură.

Localitățile enumerate mai sus sunt deajuns de cunoscute. Moda îndreaptă pașii multora spre ele. Noi, îndărătnici curentelor modei, am pornit-o spre alte meleaguri mai puțin vizitate. Am ținut să vizităm cel mai de răsărit ținut al țării noastre: Cadrilaterul. Și nu ne-a părut de loc rău că ne-am măcinat vacanța în acea atmosferă de orientalism care domnește aci. Civilizația nu se rezumă la haine nemțești, cravate franceze și ciorapi cehoslovaci. Și cialmalele turcești cu șalvarii bulgărești și-au primit in-fuzia de progres, dacă nu ca spoală, ca parte practică.

Am străbătut în lung și în lat Caliacra. Tembelizmul oriental ține sub greutatea sa încă, multe elanuri. Regizorii politici ai vieții noastre montează

Plaja Ecrene

opere cu caracter pur personal. Nimic sau aproape nimic pentru marea masă. Căi ferate mai că nu există. Linia Megidia—Bazargic are caracter mai mult inchizitorial de cât pentru a înlesni comunicația. Șoselele, tot asemenea, sunt lăsate în voea soartei. Administrația pare creată pentru a opri evoluția, de oarece interesele celor din fruntea ei cari se cred întrădins trimiși acolo dela centru pentru a se „în-vârti”, se ciocnesc cap în cap cu cele ale localnicilor. Cu toate acestea marea masă e tenace. Nu disperă. Așteptând vremuri mai bune, nu dormitează. Lipsa căilor ferate a fost înlocuită printr'un foarte bogat serviciu de automobile. Numai Bazargicul are azi pe piață peste 200 de automobile, dela cele mai vechi Forduri până la cele mai perfecționate Renault-uri. Aceste automobile fac curse regulate, legând cele mai obscure cătune cu capitala județului, în schimbul unui preț care ar face concurență și tranvaelor.

Coasta de argint

Cea ce constituie marea favoare a naturii pentru această regiune este pământul. Parcă știa că administrația noastră își va bate joc de acest ținut și că țărănul, docil, va fi supus la dări clandestine cari variază sporind dela regim la regim, de l-a inzestrat cu cel mai fertil ogor. Fie inundajii, fie secetă în țară, în Cadrilater nu se prea resimte.

Se și lucrează cu temei însă. Sgârâitul lanului cu plugul de lemn azi este înlocuit cu cele mai noi tractoare.

Nicăiri n'am văzut atâtea autotractoare ca în acest colț oriental al țării, unde domină cealmaua și șalvării. Am întreat pe un turc cum de a luat extensiunea aceasta mecanica și mi-a demonstrat cu o simplitate care m'a uimit.

— Se lucrează mai bine pământul și ne costă mai puțin. Un tractor costă 150—160.000 lei, plătit în rate. Ne asociam doi, trei plugari și cumpărăm.

Intr'un singur an îl plătim căci, după ce lucrăm ogorul nostru, lucrăm și la cei cari nu au. Apoi

după ce ne terminăm lucrările de vară, toamna legăm câte două trei căruțe de el și transportăm. Iar iarna, tot ne servește la ceva, căci găsim noi ce roboti cu motorul. Chiar dacă n'am roboti iarna, tractorul nu ne cere de mâncat, cum ne cer vitele.

E orientalism în explicația aceasta?

Poate. Eu l-ași dori țărâniei noastre de pretutindeni.

Bazargicul, nu e o perlă. Vârât într'o groapă, cu drumurile prăfuite, fără pomi dar cu cafecele ne-numerate, îți face impresia unei duble de prune vărsată în soare la uscat.

Il părăsesc cu primul automobil. Am venit pentru băi de soare și de mare, nu pentru băi de praf. Tot așa vor fi făcut și dregătorii de au hotărât apoi ca să mute capitala județului de aci la Balcic. Străbaterem dealuri ușoare, în pante dulci. Pretutindeni batozele urue, înghițind cantități enorme de snopi și mormane de pae se ridică alături, pe când camioanele „Ford” duc produsul spre oraș. Lăsăm șoselele cu greu practicabile și tăem lanurile, pe drumuri de cară. O oră și un sfert; marea ni se arată. Cotim și suntem la Ecrene. Câtă splendoare! Căutăm satul. Vr'o patruzeci de case de piatră stau căjrate pe muchea dealului. E satul Ecrene. Ce contrast între măreția naturală a plajei alintate de valuri și sat! Natura te cheamă, te robește, pe când satul încruntat parcă te întreabă:

— Orășene, ce cauți aci?

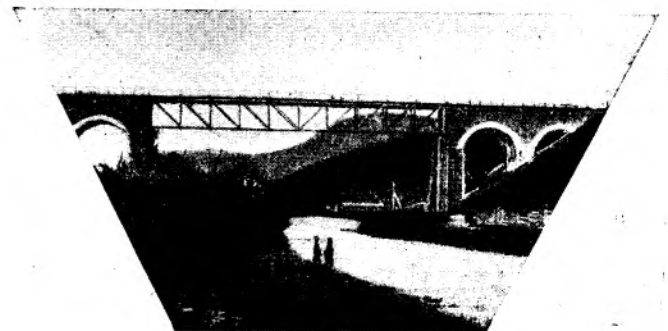
Coborâm la mare. Mâna omului, zeul pământului, nu s'a atins de acest țărm. Poate de aceea vraja e întreagă. Doar pichetul de grăniceri e în disonanță.

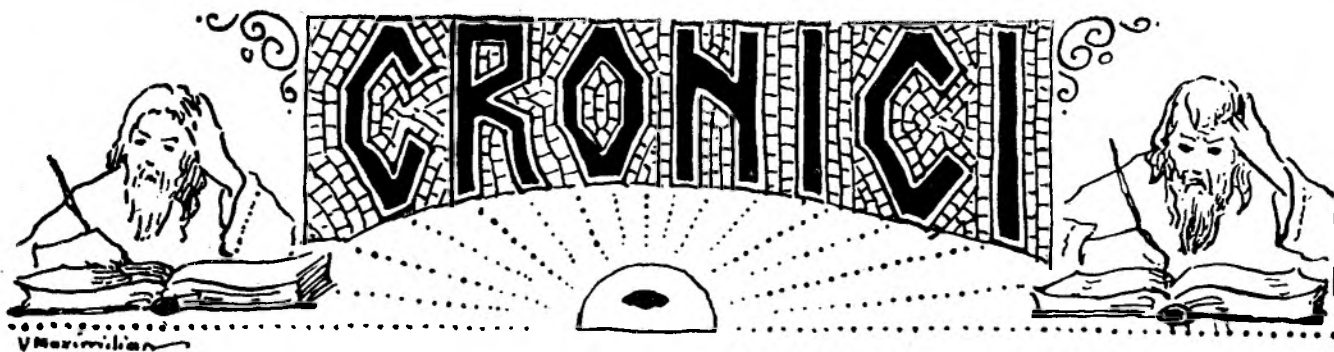
O lumină cu totul nouă pentru noi, scaldă dealurile, dela un capăt și de la celalt al plajei. Peste trei kilometri, plaja lenese, moleșită de atâtea soare, cochetează cu albastrul imens al mării. Nisipul catifelat îți mângâie tălpile și te cheamă voluptos să-ți săruțe corpul cu buze fierbinți.

Rămâi mut. Abia după ce Neptun începe să frământa adâncul apei, repezind furios valuri spumegate, îți revii. Parcă același zeu începe să-ți frământa gândurile.

— De ce se lasă pustiului atâtea măreție? O altă țară, un alt popor, ce ar face din acest țărm de mare?

Și, săptămâni întregi, pe când îți faci băile, gândul acesta nu-ți dă răgaz.

Congresul presei latine. Un eveniment pentru țara noastră, mereu hărțuită și mereu ponegriată. Peste o sută de ziaristi, membri ai „Asociației Presei Latine” care a luat ființă acum 3—4 ani la Paris, vin să ne viziteze. Suntem avangarda latină în orient. De noi se isbește marea masă a slavismului în tendința ei de expansiune și, mai ales, de coeziune. Noi o fărâmișim prin despărțire. De aceia am servit mult timp de nicovală. Mulți au ciocănit în noi, fasonându-și granițele; mulți s’au și sfărâmat însă. Dela năvălirea barbarilor, cărora le stăteam de-a curmezișul, până la ultimul război mondial, izbaturile s’au ținut lanț. Am rezistat și am învins. În construcția noastră fizică și sufletească avem o mare doză din țaria betonată a rasei. Asimilăm, nu ne lăsăm asimilați.

Și fiindcă suntem atât de izolați, atât de avansați, rupți de marea familie din care purcedem, o insulă de stâncă în marea mereu agitată a orientului, am avut de îndurat atâtea. Purtăm facla civilizatoare a rasei. Lumina a învins întotdeauna întunericul. Iată de ce am biruit; iată de ce, ca și stâncă după domolirea furiei valurilor, apărem neatînși cu farul călăuzitor împrăștiind lumină.

Așa suntem. O știm numai noi însă și acei ce ne înconjoară, cari au tot interesul să ne prezinte altfel lumii.

Scăpați din vedere de frații de aceeași rasă, din cauza depărtării în care ne găsim, propaganda străină a săpat o prăpastie între noi și ei. N’am știut, sau chiar n’am vrut să contracaram această propagandă, lansând puntea adevărului și realității între noi și ei. Iată de ce în tabăra adversă am găsit nu rareori, chiar frați de ai noștri. În loc să ne sară în ajutor când ne simțiam la ananghie, frații de același sînge cu noi, se alăturau dușmanului.

Nu ne cunoșteau. Deci, nu ne putea considera ca rude. Acum vin aproape o sută de trâmbițe ale rasei noastre, pentru a participa la congresul, care se ține la București. Vin la noi. Ne vor vizita țara; vor lua contact cu poporul nostru și ne vor cunoaște așa cum suntem, nu așa cum ne-au înfățișat răuvoitorii. Și ne vor iubi, căci sîngele apă nu se face. Intorși în țările lor, vor spune popoarelor lor că la Dunăre, latinitatea stă de straje și-și face cu prisos datoria. Și e mult aceasta. Ceeace n’a putut face oficialitatea, au făcut gazetarii. M.

Ritmul latin. — Cu ocazia congresului presei latine, ziarul „Rampa” din București a luat un interview d-lui Henri Massis, una din figurile cele mai strălucite ale jurnalismului francez contemporan și un animator și viu colportor de idei. Massis reprezintă în cugetarea politică europeană o etapă și un principiu a cărui identitate îl onorează, spune dl Romulus Dianu care l-a interviewat:

Iată ce răspunde dl Massis, cu o francheță admirabilă la întrebarea: Ce v’a frapat mai mult în România.

— Un sentiment de intimitate, de familiaritate. Dragostea pe care acest popor o arată Franței, ne mișcă, dar lucrurile trebuie privite mai de aproape și mai serios. E de necrezut, e înspăimântător: România intelectuală e franceză. D-voastră

trebuie să vă găsiți legile expresiunii spiritului românesc. E drept că acest proces se face cu timpul. Iarăș e drept că în cecece privește gradul de cultură și civilizație la care vă aflați e evident că „ați” avut de câștigat un mare handicap”. Dar simpatia aceasta pentru spiritul latin în Franța nu trebuie să distrugă caracteristicile românești (cele latine, nu cele bizantine). Căci există — noi cari venim de afară vedem și știm, — un geniu latin local. Latinitatea trebuie să fie numai o regulă pentru spirit, o normă pentru inteligență. Toate popoarele latine trebuie să-și protejeze cecece le deosebește de slavi și de germanici, și în același timp cecece le deosebește unele de altele. Eu sunt francez și catolic. Catolicismul e baza unei culturi întregi, așa cum ortodoxismul nu e. Linia dv. de evoluție este deci în afară de sfera discuțiilor religioase. Va trebui să creați un spirit nou al artei, un spirit creștin bine înțeles și ortodox, dar conformat ritmului latin. Bizantinismul desfigurează latinitatea. El nu poate fi luat drept bază de cultură latină. Ar fi să semănăm în pământ neprielnic.

De aceea „Meffiez-vous des imitations”, fie că imitațiile își au originalul în Occident, sau în Orient. Veritabilele legi ale unui stil sunt determinate de legătura dintre spirit și realitatea lucrurilor. Stilul nu se inventează. El face parte organică din natura fondului.

Vă spun asta fiindcă iubesc acest brav popor român. Am făcut războiul alături. Vă afirm însă că nu e nici o analogie de situații între noi. Valoarea culturii noastre e catolicismul aproape universal. Altoiul culturii franceze nu va prinde într’o zonă ortodoxă. Și fiindcă sunteți un popor tânăr veți suferi multiple influențe. Noi suntem mitridatizați. Avem un sistem de discernământ și de critică imediată care nu ne lasă să bem paharul până la drojdie... Congresele presei latine vă vor apropia mai bine și vă vor menține aproape de noi.

Rămânem în urmă! Există o antologie a poeziilor unguri în limba germană. Într’un ziar din Ungaria citim informația că de curând a apărut în Aeterna din Berlin o nouă culegere de poezii ungurești în nemțește, (sub titlul „Ein Chor ungarischer freier Rhythmen”) din poezii Babits Mihail, Kosztolány Dezső, Füst Milan, Kaffka Margit și Kassák Lajos. Notăm că în limba germană sunt traduse numeroase opere ale scriitorilor maghiari. Cam tot așa în cea franceză și engleză.

Un alt ziar maghiar anunță apariția a două antologii ale scriitorilor unguri în franțuzește (Antologie de la poésie hongroise contemporaine și Antologie de la nouvelle hongroise contemporaine) într’o editură pariziană în condiții tehnice superioare.

Nu ne vom ocupa aci de nivelul traducerilor ori al selecției acestor antologii. Ne întoarcem gândul către literatura noastră și invidiem activitatea întreprinsă pentru răspândirea literaturii maghiare în limbile universale. Romane ungurești în nemțește și englezește, poezii deasemenea. piese ungurești reprezentate la București, Viena, Berlin, Paris, Londra și New-York, studii răspândite în toată lumea; ba un volum de poezii de Ady Endre a părut în China tradus în limba lui Confucius și Li-Tai-Po. Sunt eforturi febrile pe cari, ori cum, le admirăm. Cu atât mai mult ne

inristăm când ne aruncăm ochii asupra culturii noastre, care rămâne închisă între granițele țării. Ca și când literatura ar avea granițe geografice cu taxe vamale urcate. Literatura noastră e o marfă prohibită la export și dacă se întâmplă unele excepții rari acelea într'adevăr par niște contrabande.

Adică literatura românească nu merită să depășească granița graiului românesc? N'avem și noi poeți, nuvelisti și romancieri ale căror opere ne-ar câștiga un prestigiu demn și apreciabil în străinătate? Avem și nu poate nimeni să tăgăduiască. Atunci de ce rămân acoperiți de colbul uitării și nepăsării, ascunși în regalul nostru ca niște obiecte vechi într'un muzeu provincial? A, da! Unele excepții? Piese impuse pe scenele minoritare și traduceri răzlețe ce apar prin diferite publicații nemțești și ungurești din Ardeal, fără nici-o selecțiune, dar cu multe dedesupturi? E ceva. Prezintă însă mai mult un interes de politică culturală internă de cunoaștere față de minoritari. Câteva poezii, un articol ori o nuvelă apărute într'un ziar din Praga? Frumos și lăudabil, dar numai atât? Toate acestea au pornit din modeste inițiative particulare fără posibilitatea de a fi extinse și continuate. La un moment dat totul rămâne baltă. Imi pare rău că în cadrele acestei note nu am puțința de-a arăta contribuțiile oficialității maghiare la propăganda culturală desfășurată în străinătate, dela Berlin, Londra și Paris până la New-York și Peking, făcând jertfe uimitoare pentru susținerea misionarilor și subvenționarea traducerilor. Ce a făcut oficialitatea noastră? Mi se pare că nimic, altminteri ar fi ajuns la cunoștința oamenilor.

Nu se face nimic. E prea trist și rușinos. De ce nu se face? Nu văd un motiv. Se risipesc fonduri pe toate drumurile. Va să zică banii nu lipsesc. Să zicem că ar exista o teamă de insucces, lipsa de apreciere a străinilor pentru valorile noastre literare. O, nu! Asta ar fi inconștiență și ridicol. N'avem decât să ne reamintim călduroasa primire de care s'a bucurat în fața criticii englezești volumul de traduceri din prozatorii români el d-nei Byng. Nu e mult de atunci. Vre-o câțiva ani numai. Sau să pomenim despre unele traduceri ale D-lui Alex. Marcu în italie-nește, judecate sub justa valoare de critica italiană.

Să nu mai lungim vorba. Nu e nici una nici alta din cele de mai sus. E la mijloc nepăsarea criminală a oficialității românești și lipsa de ambiție și solidaritate a cercurilor noastre scriitoricești, cari își destramă energia în frecșuri de clică și persoane. Și cum am spus mai sus, e prea trist și rușinos. Ne-o iau alți, înainte cu mai puține resurse decât noi. Ne întrec Bulgarii, Grecii Sârbii, Cehii, Ungurii... S'a mai semnalat acest lucru. Și totuși nu sunt urechi de auzit. Până când această nepăsare? P.

Iarăși despre limba românească. Ne plângem de atâția ani că în provinciile realipite limba românească e stălcită. E adevărat. Uneori graiul în care scriitorii noștri au încheat opere nepieritoare de artă și stil, nici nu mai e de recunoscut. Ici o firmă bătătoare la ochi, dincolo un afiș desgustător, un film de cinematograf obositor de descifrat. Sunt lucruri pe cari le întânești în fiecare zi ori de mai multe ori și cari în ciuda tuturor protestelor românilor cu bun simț și respect față de limba maternă, persistă în etalarea vizibilă a unor erori scandaloase. Și cine știe cât va mai dura această stare de lucruri...

S'au căutat diferite modalități pentru vindecarea acestui viciu de formă. (Nici nu știm cum să-l mai numim). S'au emis ordine de sus la insistența sesizărilor, s'au făcut apeluri prietenești prin ziare, ș. a. Ba anul trecut Ministerul de interne a ordonat tuturor primăriilor să constituie câte o comisiune pentru revizuirea inscripțiilor și firmelor și cenzurarea celor din viitor, astfel că greșelile de limbă să dispară cât mai repede. Nu știu dacă aceste comisii s'au constituit ori nu pretutindeni și la ce rezultate au ajuns. Știu însă că în orașul nostru a reușit să corigeze intrucâtva această anomalie. S'ar pu'ea face și mai mult, nu-i vorba, dar deocamdată suntem mulțumiți și cu mai puțin. Avem nădejdea că vom progresa.

De altceva voesc să amintesc aici: de limba oficială. Se întrebunțează în relațiile oficiale o limbă românească desgustătoare. Înțelegem că aci nu se poate pretinde un stil literar. Stilul corespondențelor oficiale fiind restrâns de anumii termeni și formule. Dar pretendem ca aceste corespondențe să fie redactate corect, altminteri ce rost mai are severitatea ortografiei și topiceii în școli! În provinciile alipite există o sumedenie de funcționari cari nu posedă limba Statului, dar se pricep de minune s'o schinguiască. Avem exemple nenumărate în Ardeal. Și apoi mai avem funcționari români cari construiesc fraza românească exact după topica limbei maghiare, care diferă prea mult de a noastră. Înțeleg prea bine că în trecut n'aveau posibilitate să-și însușească cum se cuvenea limba maternă, dar regimul acela de p'edeci și asuprire s'a prăbușit de atâția ani. În acest timp s'ar fi putut câștiga lipsurile trecutului. Nici acum nu e târziu. Aș mai zice, dar mă jenez. Poate vor înțelege singuri cei vizați, ori poate autorități competente vor lua măsuri potrivite. P.

CRONICA LITERARA

Z. Sandu: Oglinda inimii, poeme în proză, Sibiu 1927.

În literatura românească, și mai cu seamă în Ardeal, poezia în proză nu e cultivată. Ni s'a dat puțin de tot: pe vremuri, Traian Demetrescu, apoi mai în urmă G. Bacovia și Adrian Maniu.

Z. Sandu (N. Regman)

Deși cei doi din urmă, prin puternicele lor talente ar putea să dea întreaga ampolare acestui gen, totuși nu-l îmbrățișează cu credință și tărie, ci îl abordează mai mult în momente când pregetă să se apuce de altceva. Și astfel poezia în proză rămâne la noi un ceva neglijat. Astăzi dorința generală e a

serie în versuri, cadențale și rimate. Parcă poema în proză nu e poezie când emană din suflet de poet! Dar aceasta e altă chestiune.

Urmăresc de ani de zile poemele d-lui Z. Sandu. Nu sunt încercări din ore de repauz, ci sunt mici creațiuni cugelate adânc și muncite cu trudă. D-l Z. Sandu îmbrățișează cu toată inima poema în proză, în care năzuește și reușește să toarne fiori de poezie adevărată. Până acolo îl torturează poezia, încât unele din poemele sale sunt ritmate, ceea ce le dă o musicalitate clasică și ademenitoare.

Remarc cu satisfacție strădania pe care acest scriitor a-delean o depune pentru încetățenirea unui gen literar ignorat la noi și care ar putea să ia avânt, căci scriitorii noștri posedă dela natură darul poemei în proză, de care arareori se depărtează chiar nuvela românească (vezi Sadoveanu). Iar poporul românesc, crescut în poezia doinelor și rugăciunilor, ar putea să ofere un mare număr de cititori.

„Oglinda inimii” conține poemele în proză publicate de au'or în ultimii ani prin diferite reviste din țară. Multe au apărut și în paginile acestei reviste. Sunt modele de simțire adâncă și curată într'un stil limpede, mlădios și simplu. Poemele d-lui Z. Sandu ne amintesc de seninătatea și înțelepciunea poetului indian Rabindranath Tagore, maestrul scriitorului român, pentru care nutrește un mare cult.

Z. Sandu e un senzitiv și un mistic profund. În sensul acesta poemele sale pot fi împărțite în două: lirice și mistice, toate tot atât de reușit sculptate în bronzul limbei noastre. Opera sa va servi mai târziu ca punct de sprijin pentru vremea când poema în proză va lua un avânt mare. Dar poetul e în plin mers; credem că nu va fi ultimul său volum. Trebuie să sape mai departe drumul pe care a pornit cu piciorul drept. P.

Gh. Brăescu: *Moș Belea*, roman, editura „Ancora”

Am citit romanul dlui Brăescu cu oarecare teamă: aceea de a nu pierde, în cadrele unei lucrări de dimensiuni largi, înțitulată roman, pe autorul minunatelor schițe de până aci. Eram obișnuit cu acele schițe laconice și îmbuibate de humor și cu numeroasele sale instantanee risipite cu dărnicie prin publicațiile noastre.

Într'adevăr, teama mea s'a adevărit pe alocuri. „Moș Belea” tânjește în multe părți. Autorul n'a reușit întocmai să țesească bățut firul humorului, fie el și tragic, pe nătra întreagă o romanului. Și în afară de aceasta romanul e scris fugitiv; mai mult spicuirii din viața unui om.

Așa cum este, *Moș Belea* rămâne o carte de interes. E un istoric al armatei noastre, începând dela războiul de neatâr-nare și până după războiul european. Citim cu plăcere unele scene din viața regelui Carol I. și a reginei Elisabeta. Ne înfățișează interesante intraigi militărești și descrie competent viața de ofițer în decurs de cincizeci de ani.

Locotenentul Roiban răsare la începutul romanului ca un ofițer simpatic și brav. Om muncitor, reușește să-și facă o carieră frumoasă până la un punct. De aci începe ridicolul. Colonelul Roiban, hărțuit de soartă, de greutăți familiare și închis în ideile lui vechi ca într'o odaie neaerisită, devine un moș Teacă. Cu toate acestea cât de duiosă e scena unde colonelul ruginit obsearvă că nu cunoaște nimic din instrucția nouă. Nu mai e ca pe vremea lui.

Roiban rămâne cinstit. Oricât ar fi de ridicol de multe ori, el face totul cu bună credință, până ajunge prizonier la germani. Viața din lagăr e descrisă minunat.

Rezumând, d. Brăescu nu ne dă un roman complect. Sunt spicuirii răslețe din viața lungă a unui militar, dela locotenent până la general, cari abea reușesc uneori să păstreze oarecare legătură. Din cauza aceasta romanul nu se prezintă ca un tot încheșat. Neținând în seamă aceste lipsuri însă, pe cari dealtfel pare că le-a ignorat și autorul, cartea rămâne interesantă prin prezintarea multor date din viața armatei noastre. P.

Ion Foti: „Vis și realitate” roman, editura revistei „Propilee Literare” — București.

D-l Ion Foti cunoaște admirabil viața turcească și istoria imperiului turcesc până în ultimul moment. Contrariu tuturor scriitorilor cari până acum îmbrăcau aceasta într'un vâl de farmec și vis, dânsul caută să ne-o prezinte sup aspectul realității.

Romanul „Vis și realitate” cuprinde toate frământările unui stat până la dezastru, trecând prin războaiele: tripolitan, balcanic și european și renăscând la o viață acordată vremurilor de azi. Intreaga regenerare a Turciei se datorește unui om, care rezumă toate calitățile unui om mare: poet, filozof, istoric, orașor, politician viguros, cinstit și muncitor; dealtfel mai tot romanul ne prezintă viața acestui om pe care autorul îl numește Mehmed Regeb, și pe care îl urmărește din copilărie. Ceilalți sunt toți personajii simpatice și moderne. D-l Foti a vrut să ne arate lupta ideilor noi contra conservatorismului putred turcesc. Și cel din urmă se prăbușește.

Deși autorul încearcă — într'o post-față — să ne lămurească de ce și-a plasat tema romanului în Turcia, totuși noi nu prea vedem lămurit acele explicații. Când scrii un roman nu te întreabă nimeni de-ce ai emigrat, ci dacă ai prins bine mediul. Ori poate romanul vrea să fie o satiră, și atunci n'a reușit. Nu știu dacă în Turcia a existat sau există un personaj de proporțiile eroului d-lui Foti. Nouă însă ni se pare că acel personaj seamănă cu unul dela noi. De bună seamă nu insistăm asupra acestei asemănări, care, când e vorba de o lucrare pur literară, nu ne privește. E destul să facem constatarea că romanul d-lui Foti e o operă originală și aproape izbită. Dacă n'ar cuprinde și unele pasagii de prisos. A reușit într'adevăr să opună realitatea — fără exagerări — dulcegăriei orientale speculată de romancierii de până acum. P.

Adrian Pascu: *Irena*, comedie dramatică în 3 acte. Biblioteca Semăntorul — Arad.

Irena e o femeie care, înainte de a trăi cu Radu Sbierea, a dus o viață aventuroasă, în localurile Capitalei. Acum trăiește în provincie, a uitat trecutul și se bucură de simpatiile tuturor. Cineva însă îi descoperă trecutul și îl divulgă. Atunci Irena este izgonită din societate. Radu Sbierea suferă și ea îl părăsește, simțind că iubirea lui s'a sgduuit.

D-l Adrian Pascu posedă nervul și observația scriitorului de teatru. Prezintă personajii cărora știe să le împrumute înfățișare omenească viabilă și le încadrează minunat în mediul propus. Astfel în piesa de față reușește să prindă de minune mediul orașului de provincie cu toate tipurile și sentimentele, dela femeia clevețitoare, până la bărbatul sclav nevastei și până la Conul Todiriță Mantea, un adevărat bătrân fermecător.

Nu cunosc celelalte lucrări dramatice ale dlui Adrian Pascu cari au cules succese frumoase pe scenele românești. Irena ne face însă să credem că mai târziu ne va da piese bune și mai condensate. Cu așa cunoaștere a scenei și a sufletelor, nu mai încapă îndoială. P.

Const. Cehan-Racoviță: *În cerdacul casei bătrânești* povestiri biblioteca „Semăntorul” Arad.

Dl. Const. Cehan-Racoviță povestește frumos. Stil limpede, duos și caracteristic românesc. Reușește mai ales în povestirile moldovenești, din viața boierilor. Il urmăresc cu plăcere de mulți ani, fie în diferite lucrări literare, fie în activitatea gazetărească dusă cu râvnă. Îmi pare însă că prea se risipește și deaceia nu crează lucruri mai mari și mai profunde. Și e o pierdere.

Volumul de față cuprinde șapte povestiri frumoase. Dacă autorul ar fi un începător, i-aș prevesti un viitor frumos. Dar d. Racoviță nu e un începător și-mi pare rău că va rămâne întotdeauna la treapta de azi. Poate că e un desrădăcinat — dacă ar fi să ne luăm după „Desrădăcinatul” din acest volum — și atunci, natural, e urmărit de fatalitate. Totuși ar fi mai

bine să se smulgă din mediul de azi și să rămână la duioasele povestiri din trecut.

În „o viață tristă” autorul ne descrie mizeria ființelor de jos, a unei tinere fete împinsă de mama ei pe calea prostituției. Înduioșează mult soarta acestei fete care moare tocmai când inima ei începe să simță fiorii iubirii curate. E surprinzător de frumoasă schița „Lăutărul”, acel țigan sărac care cântă numai din amorul artei, renunțând la bacșiș când se găsește cineva să-l înțeleagă și să se poarte bine cu el. E duioasă viața „unui boer moldovan” povestită cu înțelegere și dragoste de autor și bine studiată. „Fata dascălului”, o tragedie din multele ce dosnesc în târgurile noastre.

Am citit cu plăcere volumul d-lui Racoviță. Totuși — cum am spus mai sus — mă simt nemulțumit că acest scriitor ne dă numai atât, deși nu-i lipsesc calități. Scriu aceasta cu gândul că-i va ajunge la cunoștință și poate îi va servi de îndemn. P.

V. Teodoru: Vlahula, roman, edit, Cartea Românească.

D-l V. Teodoru, după cum mărturisește în prefață, a stat mai mulți ani printre românii macedoneni, de unde a cules multe date referitoare la trecutul, viața și obiceiurile lor. Toate aceste cunoștințe dânsul le-a împletit cu acțiunea unui roman din viața macedonenilor. Ca roman, lucrarea d-lui Teodoru nu întrunește calitățile cerute. Întreg romanul ar fi putut foarte bine să încapă în cadrele unei nuvele. Ar fi putut astfel să cucerească mai bine pe celitor, ca gen literar. Întinsă însă peste mai mult de două sute de pagini, acțiunea slăbește. Dar nu e numai atât. Pentru un roman ai cărui eroi nu depășesc viața dela țară, trebuie și un stil potrivit. Dacă chirigibașii aceia români din munții Pindului ar vorbi românește ca la noi, de bună seamă că n'ar întrebuița cuvintele radicale pe care autorul li le pune prea des în gură, ci s'ar exprima ca țărani noștri, ca țărani lui Sandu-Aldea sau ai d-lui Sadoveanu.

Totuși, lucrarea d-lui V. Teodoru prezintă interes pentru cititorul care urmărește trecutul macedonenilor și viața lor plină de peripeții. Întregul roman nu e altceva decât un șir de povestiri istorice, încadrare bogată a obiceiurilor lor și o descriere a vieții aromânilor. Și în privința aceasta autorul posedă cunoștințe uimitoare. Păcat însă că n'a crezut mai bine să le prezinte altfel cetitorilor. Am fi avut o lucrare sau două, cari putea să rămână ca indicii prețioase pentru cercetătorii de oricând. P.

Ștefan Petică: Poeme, biblioteca Dimineața Un nedreptățit și de soartă și de oameni, dar un talent viguros. Aducea în poezie, prin dinamica sufletească a versului „o cugetare mai subtilă, o psihologie mai, adevărată, o formă mai corectă”, într'un moment când se băjbăia încă în arena literelor noastre. Și a fost etichetat ca „decadent”, cea ce egala cu „dezhădăcinat” și „dezechilibrat” și pus la dosar.

Ce mult am plâns și cu

Urcând calvarul aspru al visului meu greu

A plâns dar nu s'a plâns. Octoirea l-a distrus, aruncându-l în cea mai neagră mizerie. La 27 ani s'a stins, răpus de tuberculoză dușând cu el:

Blonde visuri înstelate

Voluptoasă poezie

Le-am purtat orgolioase

Ca pe-o mantă purpurie

și mai ales:

Cântarea care n'a fost spusă

E mai frumoasă ca ori care

și pe care, din cele ce le-a spus, eram îndreptățiți s'o așteptăm dela el.

Au trebuit peste 20 ani de uitare, pentru ca poezia sa să înceapă să-și reia locul ce-i se cuvine. Un articol al lui Chendi, mai mult printre rânduri, i-a fixat silueta aristocratică. Apoi poetul Sta-

matlade, cu entuziasmul său, a atras atenția mulțimii asupra acestui poet, într'un volumaș de siluete literare. Azi mulți răsfoesc singurul volum al lui Ștefan Petică, și sorb cu nesaț nectarul unei poezii superioare.

Cum însă volunul era de mult epuizat, biblioteca Dimineața a făcut un serviciu enorm cetitorilor, publicând versurile lui Petică într'o ediție ieftină.

E. Hodoș. Simeon Balint. (Din istoria vieții sale. Fapte și lupte din Munții Apuseni ai Ardealului în 1848—1849 Biblioteca Noastră No 58. Sibiu. Tipografia Arhidiecezană. 96 pag. Prețul lei 40)

În cele nouă capitole, în câte e împărțită cărticica, d. E. Hodoș ne descrie — dupăcum arată și subtitlul — istoria vieții lui Simeon Balint, în legătură cu faptele de arme din 1848—49 ale Românilor din Munții Apuseni. Intenția autorului este — dupăcum arată în capitolul I. — de a-l așeza pe Balint „pe acea treaptă cu Iancu și Axente ca „prefect de legiune” fiindcă „asupra lor nu putea orându-i Iancu și nici n'a orânduit”. — Familia Balint e de origine din Maramureș, de unde veniseră în Ardeal „pe vremea revoluției lui Rákóczy” (Francisc II). Numele patrimonial de Popa fusese schimbat în Balint prin impunere familiei la 1812 în școlile ungurești din Cluj. Simeon Balint studiase, cu rezultat f. bun la școlile din Cluj, Blaj și Sibiu iar teologia la Blaj, unde avusese de profesor și pe T. Cipariu (1830-34) În vara a. 1834 se căsătorește cu Carolina Golgoț, fiica preotului din Roșia de munte. Prefectul de legiune din 1848—49 Simeon Balint „în timp de pace protopop,” fusese unul dintre preoții români care lua parte activă în toate chestiunile naționale, politice, culturale bisericesti din Ardeal, apărând cauzele bune cu căldură și energie.

Revoluția din 1848—1849 a fost opera tuturor Românilor din Ardeal. Mai toți țărani s'au războit sub conducerea prefectilor, subprefectilor, tribunilor, subtribunilor s. a. m. d. p. Cercetări scrupuloase delimitează rolul fiecărui tribun și a fiecărei legiuni. Tot ele ne vor explica de ce o legiune a isbutit mai mult decât o alta și poate tot o cercetare scrupuloasă ne va lămurii de ce credința populară a glorificat și aureolat și de ce chiar și posteritatea adversarului la numit pe Iancu „nobilul tribun”.

Iancu a fost un suflet entuziast și intransigent. Ideile de libertate și revoluție, aduse de curentele occidentale, el le-a acceptat cu sinceritate și a încercat să le aplice cu nu mai puțină hotărâre. Sufărurile ce a avut de îndurat după revoluție și tragicul sfârșit al vieții sale au determinat un fel de cult ce nici azi nu s'a stins pentru persoana lui. Este legitimă, poate, încercarea de rezhizitoriu pe care autorul o face în această broșură. Dar să n'o facă posterității. Să n'o facă deoarece nu va reuși. E un fenomen cu totul rar în istoria ideilor că cu o mică broșură să reparăm o lungă omisiune.

Prof. D. Silaghi

F. Bettex: Creștinismul și studiul naturii. Se vorbește deseori de lipsa de sentiment religios a intelectualilor noștri. Și pe drept. Intelectualii noștri se depărtează de adevărul creștin. Vina nu e toată a lor. Vina în cea mai mare parte este a școlii noastre, care nu le însuflă cu tărie și adânc, preceptele creștine. Intelectualul nostru începe să lupte cu nedumeririle chiar din liceu. Primul pas care îl face în domeniul științei îi clatină convingerile religioase de până atunci și echilibrul moral. Vina? A religiei care nu i-a explicat știința și a științei care ignorează religia. Primejdios antagonism, la care puțini oameni s'au gândit serios până acum. Unul dintre aceștia e pastorul F. Bettex, unul dintre cei mai mari apologetici creștini și o autoritate de netăgăduit în domeniul științific. Văzând atitudinea războinică pe care o luase știința contra religiei, Bettex a căutat să găsească a legătură luminoasă între știință și creștinism. Înarmat cu un prodigios bagaj științific a pornit să studieze cu sârguință natura în atmosfera creștinismului și să stabilească pe bază de pur adevăr un acord universal, un echilibru indistructibil. Uriașă muncă, dar cu atât mai nobilă. Și i-a reușit. Am citit cu nesațu cartea lui „Creștinismul și studiul naturii” apărută de mult și

tradusă de curând în românește de preoții Ioan Negoită și Neculai Donos. Defilează prin fața cetitorului întreaga știință, cu toate invențiile, descoperirile și ideile ei, până la închierea lucrării. Autorul nu ignoră nimic. Din contră. Se oprește în fața celor mai reci și mai bătaioase idei științifice, încadrându-le în ramele creștinismului sau curățindu-le de superficialitate și eroare. Dotat cu o fantazie bogată el pătrunde în viitor cu o limpezime uimitoare.

Rar se poate găsi o carte de atât de mare folos pentru omenire ca aceasta. Pentru că e scrisă cu calm și imparțialitate. Pentru că autorul e tot pe atâta creștin cât și om de știință. Pentru că pastorul Bettex a reușit să-și determine solid echilibrul între știință și religia, lucru care i-ar trebui fiecărui intelectual, mai cu seamă într'o epocă de scepticism ca a noastră. Știința adevărată, cercetată cu profunzime și largă înțelegere nu izgonește pe Dumnezeu ci, din contră, descoperire neîncetat nemărgănita putere divină. Știința nu poate să lupte contra lui Dumnezeu, din moment ce progresul ei adâncește tot mai mult taina veșniciei și creațiunii. Cel mult unii oameni de știință, amețiți de succese, încearcă uneori atacuri mărunte cari se sfarmă de stânca eternității. Câtă vreme va exista această stâncă, creștinismul e mereu actual.

E păcat ca un intelectual să treacă cu vederea cartea aceasta, pe care o citești cu fiorii pe cari îți-i dă setea de adevăr.

Les Annales dela 1 Septembrie 1927. publică un judicios articol „Burghezie și burghezie” al Dnei Yvonne Sarcey.

Cuvântul „burghezie” numai are nici un înțeles azi. Dacă el a avut un înțeles în trecut, când lumea era împărțită în clase sociale distincte, azi e de prisos să mai întrebuijezi o vorbă care nu spune nimic. Azi nu mai avem niciun semn după care să distingem o clasă de altă deși am putea spune că avem două clase: clasa săracilor și clasa bogaților. „Azi totul este amestecat într'o confuzie extremă. Perle false sau adevărate strălucesc la toate găturile. Fetele se îmbracă în tocmai ca femeile, femeile ca felițele, buinicile ca femeile de stradă și acestea ca toată lumea. Camerista își face unghiile. Lucrătoarea are șic, mai ales când nu vorbește. etc etc.”

Care din toate aceste sunt burgheze? Chiar Flaubert spunea: „eu numesc burghez pe acel ce vorbește mojicii”.

Astfel că „burghez” nu mai poate servi decât ca epitet injurios. Cu toate că istoricește vorbind, burghezia trecutului numai josnică nu a fost. Ea ne-a dat atâtea celebrități și era model de viață.

Și când te gândești că sunt partide politice cari își clădesc toată puterea pe această umbră: burghezie! Nu știi cum să-i numești: șarlatani sau halucinași!

Azi nu mai avem clase sociale, ci avem un singur semn al nobleței: educația și un singur geniu: munca.

L'Europe Nouvelle din 27 August cuprinde între altele o știre care pare senzațională. E vorba de un curent pacifist puternic pornit în Germania de o societate care numără 3 milioane aderenți, mai toți socialdemocrați.

Acestia iau atitudine atât în privința naționalismului soviet, cât și a comunismului. Luptă împotriva militarismului și membrii săi se abțin dela orice manifestare militară, ca de exemplu inaugurarea unui monument lui Hindenburg. Scopul lor este să pornească Germania pe drumuri noi, prin pacea și

arme ca până acuma. Face mare senzație apelul pacifist al poetului Fritz von Unruh, prin care chiamă tineretul german la viață nouă, pacifică, liniștită și de muncă.

Se observă de altfel în toată Germania un curent à la America de pacificare.

Par că nu-ți vine a crede! Te temi par'că de o camuflare a unei noi înarmări. Si totuși Germania cultă ne-ar putea da cea dintâiu dovada că a înțeles noile timpuri. Din războiul ea a avut cel mai mult de suferit.

Seneca.

Universul Literar, revista ridicată pe o treaptă atât de frumoasă de scriitorul Perpessicius își suspendă apariția la 16 Octombrie. De ce? Iată o întrebare pe care o revistă nu trebuie să și-o pue, fiindcă o cunoaște prea bine. Toate au aceeași sabie a lui Damocles de-asupra capului. Poate că pentru „Universul Literar” care avea la spate marele cotidian cu un capital însemnat, motivul să nu fie același. În tot cazul însă, suspendarea apariției ne dovedește că revistele nu se pot susține de cât prin sacrificii. Avem celitori dar n'avem abonați — adecă celitori cari să plătească. Mulți își strâng mâna după ce au răsfoit cu sat sfacție revista, foarte puțini însă te întrebă cu ce o scoți și dacă el și-a făcut neînsemnatul sacrificiu al achitării unui abonament de câte va zeci de lei. Își plătești o sticlă de vin la o cafenea care echivalează cu un abonament, își plătești o cursă cu automobilul care echivalează cu trei abonamente, dar nu se gândește la revista care-l așteaptă pe birou, scoasă cu atâtea greutate și sacrificii.

Regretăm dispariția, chiar pentru câtă-va vreme, a revistei „Universul Literar”.

Adevărul Literar și Artistic. Pare atât de bine infipt în cât nimic nu-l va clinti. Cu numărul din 16 octombria își începe publicarea notelor de drum în Olanda d-l M. Sadoveanu. Un lucru. Mai multe recenzii a revistelor și cărților românești. Altfel ai impresia că citești o ediție românească a revistei „Les Nouvelles Littéraires”

Răsăritul. Participăm din suflet la bucuria încheerii unui nou an. E o victorie. Nouă ani de muncă. Câtă strădanie, câte sacrificii!

„Pășim deci într'al X.-lea an cu nădejdi sporite. Vrem să întreținem, nestinsă, candela ideologiei tradiționaliste, veghind ca'n undelele noastre să nu se prefire apa culturii fără Dumnezeu și fără Patrie”.

În noianul izmelor de azi, această mărturisire de credință e binevenită. Că se va ține, suntem convinși. I. Gr. Oprîșan e o chezașie.

Cele Trei Crișuri, anale culturale, număr special pentru latinitate. Apare la Craiova, la „Scrisul Românesc” în condițiuni tehnice minunate. Redacția acestei reviste pe care o bănuim la București, face sfurtări mari pentru a evidenția măestria tehnică a casei de editură din Craiova. E și aceasta o țintă, mai ales când îți propui să faci cultură în Bihor și să speculezi ideea de graniță. Unii pentru o pâine fac tumbe în chip de clovni, alții se avântă în salturi mortale de pe un trapez pe altul, cu riscul de a-și rupe gâtul. De ce nu s'ar găsi și unii care să mute cursul râurilor, umilind Jiul care nu-și are revista să-i poarte numele?

Ca revistă? Nu, analele culturale „Cele Trei Crișuri”, așa cum ni se prezintă în ultimul său număr, nu este revistă. E doar o reușită reclamă a editurii și un merit mare pentru lucrătorii tipografi cari știu să armonizeze, dându-ne o adevărată poezie a tehnicii tipografice.

Clipa, teatrală, Plastică, muzicală, literară, Critică, Politică București. Director Horia Igroșanu. Anul acesta are o înfățișare frumoasă. Pare a-și fi găsit nota. E o sfortare demnă de toată lauda. Reușită? Mai așteptăm. O vedem însă pornită pe drumul bun. Mai mult nerv și mai multă personalitate în stilul interviewistului I. Vițianu, director administrativ, și ceva mai mult discernământ în ceea ce cere și în ceea ce-i se spune și scrie. Ultimul număr ne prezintă pe arhitectul Constantin Cananău, din proiectele căruia reproduce. Vedem lucrări cari trebuie să atragă atenția.

M.

**LA CAFENEUA
ROYAL**

ISI DA INTALNIRE TOT PUBLICUL SELECT DIN
ORADEA Concertează CEA MAI BUNA ORHESTRA

FIRMA
LUKÁCS & CIE

Strada Prințul Carol 1-3 ORADEA

Mare magazin de textile, vă recomandă marele său stoc de stoffe și păstăviri pentru confecțiuni pentru doamne și domni. ooo Unicul depozit de pânze de Szepes.

Prefuri avantajoase!

Foarte ieftin! Foarte ieftin!

Covoare, cuverturi pentru chaise-long, draperii și articole de tapiserie găsiți la magazinul

BERNATH BACK

Piața Regina Maria No. 1. ORADEA.

Foarte ieftin! Foarte ieftin!

Toți orădenii își dau întâlnire la

Cafeneaua ASTORIA

Cea mai elegantă cafenea din Oradea

In fiecare seară orhestra

ATENȚIUNE! **ATENȚIUNE!**

Zilnic vă puteți procura cele mai proaspete și ieftine cărnuri

Carne de vită calitatea I.
Carne de porc proaspătă
Carne de vițel sugaciu

Cărnășării, mezeluri, slănină sărată, untură toptită în ori cât de mare cantitate dela

ORAȘ VASILE

Str. Tache Ionescu 48.

Magazin comerciant și industriaș român, care cumpără și vinde în orice cantități

Telefon 496. Telefon 496.

**TIPOGRAFIA
ATHENAEUM**

INSTALAȚIUNI MODERNE
Proprietar: ALEXANDRU FEKETE
ORADEA
BUL-DUL REGELE FERDINAND No. 36.

Cărți, reviste, ziare, în cele mai frumoase execuțiuni tipografice.

Execuțăm imprimate pentru avocași cu cele mai estine prefuri.

Hârtie de scris și articole de birou de cea mai fină calitate.

Dacă aveți nevoie de orice tipărituri sau articole de birou, cereți ofertă dela firma noastră. E cea mai avantajoasă.

**TELEFON
7-54.**

Atelier de sculptură și tâmplărie artistică **Martin Simionescu**

Str. Simion Bistăuța 30. ORADEA

Execuță: Execuță:

cele mai bune și estine mobile și aranjamente bisericesti ca: Iconostase, strani, lezuri, chivoturi candelabre etc. cât și lucru de binale, aranjamente de prăvălii, vitrine etc.

Toți intelectualiți români
și dau întâlnire la cafeneaua

»PALACE«

Compl. renovată și cu conforti occi-
dental. In fiecare seară orhestra.

Toată elita Oradei și toți intelectualiți își dau întâlnire la

Cafeneaua

»ELITE«

unde con-
certează zilnic dela 6-8
și dela 9-1 capela militară

SOCEC & Co S. A.

Centrala: BUCUREȘTI

Sucursale: Iași, Craiova, Constanța, Călărași, Ploești, Oradea, Târgoviște, Slobozia.

SUCURSALA ORADEA

Bulevardul Regele Ferdinand No. 7.

Asortiment complet: Cărți Literare, Științifice, Pedagogice Române, Franceze, Engleze, Germane etc.

Depozit permanent de papeterie și articole de birou. — Prețuri excepționale de reduse. — Cereți cataloage care se trimit GRATIS.

Magazin de
coloniale,
delicatese,
conserve

IOAN MEZEY & Comp.

Str. Alexandri No. 2. — Vis-a-vis de Primărie

Cel mai vechiu magazin românesc din Oradea

Mărfuri proaspete, curate și
cele mai bune pentru gospo-
dării, cu prețuri reduse. Ser-
viciu prompt și conștient.

AUTOMOBILE

RENAULT

ȘI

DODGE BROTHERS

EXPOZIȚIE PERMANENTĂ

LA REPREZENTANȚII GENERALI PENTRU ÎNTREAGA ROMÂNIE

GR. CRISTEA & Co.

CALEA VICTORIEI 88. BUCUREȘTI